

GUGUCH WAR'GASAM MET KI 'GIIYYOKÁ
SUGUL GÁÁ GAAWKÁ

AF HÁTLÉ HOL KÁ EYYEKÁ
YÉ KÁ 'DEENYLÉ

'BÍL ERKÁ WAR'GAT MÁÁ GÁÁL HE OONISUOKÁ AF TATI-
YYOKÁ

WAR ÍL KI AFURKÁ 2023

© KENYA ÁLLÉ GUĐO HE ONISINY 'DAALÍMANOKÁ HÍ YÉ GÁÁ 'DE'-
DEENKÁ

He lulle war'gateelloká hát 'dabaanká gaalí ká chi'de. War'gateéllá mé 'dáá tiki'd hé máá hí yíe'deđuo-, geđi hí yé ka 'deđuoká mán, hééítí hí 'gaasat muuninyka, hí hol gaa lalaan, hí sibilaam, , hí gil óny hát lulle taalká, hí gaas-am 'daraan-, hí sibilaam ki 'ga'gasatká man, 'daab máá war'gát veereká ma hésenká.

© Kenya Állé Guđo he Onisiny 'Daalimoká hí yé gáá 'De'deenká

ISBN NO: 978-9914-43-276-3

Ál gaalí gaa Veere-, ubaa gaalí yé gáá 'deeyká

Kenya Állé Guđo he Onisiny 'Daalimoká hí yé gáá 'De'deenká

Kenya Institute of Curriculum Development

P. O. Box 30231-00100

NAIROBI-KENYA

Telephone: (020) 3749900-9, 3747994

Fax: 254 (020) 3639130

E-mail: info@kicd.ac.ke.

FOREWORD

The Kenya Institute of Curriculum Development (KICD) is mandated to advise the Government of Kenya (GoK) on matters pertaining to curriculum development. One of KICD's specific functions is to develop, review and approve programmes, curricula and curriculum support materials that meet international standards for all levels of education, below the University.

In this context, the GoK adopted the Competency Based Curriculum (CBC) which was conceptualised and developed by KICD whose implementation started in 2019 with the Early Years of Education (Pre-Primary school and Lower Primary). The first cohort of CBC learners are currently at Grade 7 of Juniors School. The CBC vision is to produce engaged, empowered and ethical citizens with emphasis on nurturing every learner's potential. The Curriculum aims at developing seven key competencies through various learning areas at all levels. These include: Communication and collaboration, creativity and imagination, critical thinking and problem solving, citizenship, self-efficacy, learning to learn and digital literacy.

In the CBC, one of the learning areas that has been given prominence in the Early Years of learning is Indigenous Language (**IL**) as an important step in nurturing learners' communication and collaborative skills within their social-cultural contexts as provided for in the Kenyan goals of Education. This effort is also in tandem with the Language in Education Policy which stipulates that the medium of instruction in Early Years Education (EYE) should be the learner's first language. Accordingly, KICD has developed a *Learner's Book* and *Teachers' Guide* for Grade 1 learners in a number of indigenous languages in Kenya. The Learner's books are intended to facilitate systematic learning of listening, speaking, reading and writing skills in the target language. The Teachers Guide should be used alongside the learner's book for and is intended to provide a set of methods, techniques, suggested experiences and resources that will facilitate learning and make it interesting for learners at this level.

On behalf of the KICD Council, Management and Staff, I wish to most sincerely thank everyone who contributed to the writing of this Teacher's

Guide in one way or the other. Indeed, the guide is a testament of your invaluable sacrifice. A lot of appreciation also goes to the Development partners who contributed to the funding of the programme that made the writing and distribution process possible; in particular, the World Bank through the Kenya Primary Education Equity in Learning Programme (KPEELP). Ultimately, we are very thankful to the Principal Secretary, State Department for Basic Education and the Cabinet Secretary for Education for their invaluable guidance and support to the Institute.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Charles Ong'ondo', with a horizontal line underneath the name.

Prof Charles Ong'ondo PhD., MBS.
DIRECTOR/ CHIEF EXECUTIVE OFFICER
KENYA INSTITUTE OF CURRICULUM DEVELOPMENT

GIELMÍT HOL NÍMI

Af kidhdhano hátlé hol ka eiyyeká, he onisinye hátlé yiem ka 'dieká, he yaalmit Nyátál Kenya hí fe'do-, gaalí wár shíí naama-, tómon eiy tiki'deká (2010), yé gáá 'deey-, Hemurit Lés Keenya 'daa Sugulaamka, gaalí el les koy, hát káána Hemurit mé 'dér les 'di'ditoká. Tá alb 'báálka, súm 'daa Hemurit lesiet 'daa sugulaamka, gár ki leká (6) hí hogoto, giri kiato hát lulle taal-, ubaa Kamur Lés ke 'disachi-, tá aada kidhdho met hátlé hí hol ká eiyyeká 'gayyoká. Af kidhdhano hátlé hol ká eiyyeká onisinye gon sugulaamo ke ye gáá 'deēia (war'- gasam hol af onisinyká), giri Waarm erkob ke Sugúl mé gáá kokootká, ke gaa oonootká, héetí geer féde máádhat hí é afur tá 'jíg é tomon af naama, héetí 'jíg hí sugul guḏoká gaa oonotká. Af kidhdhano hátlé hol ka eiyyeká he onisinye ál he dha'gasanká máá he oonootká 'daalim, he nee koony, he wuogon, he tuony, tá he veerít 'daalimlé shigicha. Wa'gat máá gáál he onisuoká af tatiyyóóllá yaalmit gaalí tág ki koyka, mu af tatiyya 'daa he onisiny af 'Daasanachká. War'gatééllá ubaa war'gat gál he oonootká lulle 'daa onisinyká, 'garro hol seseene, giri af kidhdho hátlé hol ka eiyyeká 'Bíl hí tiki'deká yiir gaa chichiratká.

Yú gielmitchú gál yú hol 'dú nannuoká, hé gál hujichallá hol 'dú bie-, War'gat he onisiny 'bíl erkobká yé ka 'deeyyallá: Benedict Lokono, Margaret Shuuro, Tucha korie Paul, and Titiay Thomas Komoi. KICD úba gál hujichallá mé koonle ubaa beesenle 'dú 'dieká gielmít hol 'dú niyye:

Prof. Elishiba Kimani (Ar giri KICD máállé méteká), Jacqueline Onyango (KICD), OGW. Gielmít súm guḏoká gálle ke hol 'dú nannuoka, he Sugulaam Gáá Nigini-, Kenya ubaa Equity 'daa hujich he oonnonallá bíre yé ki 'deey (KPEEL) ubaa 'daa yiir gaa chiran-, 'daalimoká, in war'gatééllá yé kí 'deey. Yáá úba gál War'gasano Waa'giet af kidhano ye kí 'deḏuoká ubaa war'gasam af kidhdho 'góó ílle yé ki 'deḏuoká(BTL) gielmít 'dú nie, giri gáál yiir gaa chi'de-, war'gasam onisinye yé ka 'deeyká. Hé biy ello-, tá súm biy el 'da'd, muuninyka, yú gál war'gasam verenoká ubaa gál war'gasano yaalmitle tág kokuoká tá gál war'gasam gaasam ger gaa verenoká héetí KICD gállé guguḏoká. Gálallá muuninyka, war'gatééllá hé ma ḏuḏūny.

**Prof Charles Ong'ondo PHD, MBS
DIRECTOR/ CHIEF EXECUTIVE OFFICER
KENYA INSTITUTE OF CURRICULUM DEVELOPMENT.**

Contents

Foreword	iii
Hé BIIY METOKÁ	vii
WAR'GÁT HÉ KA 'DAAKAYCHOKÁ	viii
GÁL ĐÁÁLIS-, HÉ OONOOKÁ HÁT KE OOTOLOKÁ	xi
ONISINY ERKÁ1: É.....	1
He onisiny ki naamaká : SUGULCHÚ	9
He ním ki afurká	11
He onisiny ki seḏeká: Húgúm Midhabká	17
He onisiny afurká: Gon Bími	23
He onisiny chenká: Aloḏuḏul ubaa aflé	36
List of Contributors	48

HÉ BIIY METOKÁ

War'gasam af kidhdhano lessietká, yaalmit gaalí táb kí 'dodhdhééllá, he 'gíerích Nyátál Kenya hí 'dúúw 'daa sugulaam gugudo-, les geer gaa idoká ka 'gayyeká ubaa les 'dísách tág taalká af 'ge'genle 'gayyeká. Les siraatlé 'daa sugulaam ki taalloká, hé gáál eiy ki nanniyyoká he yaalmit affano kidho, hí affano aalleká (eye) gálaat af tatatiyyeká. Yaalmit gaalí hol eiy gaa naateká hát 'déé ummoká gaalí onisinyká (hát káána II) yaalmitééllá in siete 'daalim guḏo-, é afur af yíé'diyyeká 'dalle, guḏante. 'Daa kinaallá 'dugka, 'gíerích gál he oonootká ki midhab-, ḏo gálle he oonoot-, ubaa yaalmit 'daalimo hé affan-ole gálaat ki geḏuoká oonootká.

Affano kidhdho hé gaalí táb kí 'dodhdhe-, gaalí gál he oonootká fargogintle shíéllá, he giri gaal, he nee kokuo-, 'deem hogodho, war'gasam totoyo-, ubaa verenoká. War'gat máá gáál he oonisuoká af tatiyyoká, yaalmit gaalí tág ki nieká he 'gíerích hé muí gálaat oonisuoká, hátlé muí gálaat ma onisinyká, muí biiy met tág kokootká gál muí oonisuoká hí 'daalim gaa aargiro-, máádhat hí 'gierimlé he fe'do-, uro-, he yé 'dú 'de'deen-, he hujich ki nanaatká, 'daalle yé 'dú 'deenká.

'Déé um 'déé totom gaa mánká alb fa'.

Máá gáál he oonisuoká hí 'déé um gugudoóká war'gatle gaa veere-, 'déé um totom ka mán-, yaalmit war'gat a les ki taallóóllá ka yaal-, gál he oonootká hí um totom fafuoká ká eew.

WAR'GÁT HÉ KA 'DAAKAYCHOKÁ

Af kidhdhano hátlé hol ka eiyyeká, war'gat máá gáál he oonisuoká ubaa war'gat gál he oonoot-, 'bíl hí tiki'deká lulle 'gasso he hol ki seete. He onisinyéállá 'daa máá he oonootká he ki taalla, ubaa 'gírích káána oonot-, ke af fargogínt shiguoká. Gál he oonootká, ííni he oonoonle met ki 'gee, giri hujichaamle yaamisamle hátle hol ka eiyyeká hé kis gaa ije-, ógká hellé hođisatká. War'gatéállá héllé hí geer gaa ijoká 'daalimlím ke af ki oonootká, he gáál ká oonisicha. Af yaalmit 'dúwa-, ke he ki nanasat-, 'gírích 'dúwa-, 'deemle hí gii'diská, ubaa af heefínt hátlé met hí hol ka eiyyeká, 'daa gál he oonoot 'bil hí tiki'deká. He onisiny war'gatéállá geer gaa iđoká, hé he mé ki taalká, he 'daa 'deemmano gí'fídis war'gasam ger gaa ijoká tág ki koonlé.

WAR'GAT MÁÁ HE OONOOTKÁ UBAA WAR'GAT MÁÁ GÁÁL HE OONISUOKÁ AF TATIYYOKÁ YAALMITLÉ KE HOL 'DÚ CHICHIRATKÁ.

Af kidhdhano hátlé hol ka eiyyeká, war'gat gál he oonoot 'bil hí tiki'deká (1) he onisinye lúl met chen (5). War'gat geer tiki'deká af met afur 'daalimle gáál oonisia, Nee koony (nee kog tá hot), Géécho (Ebá ki hol geeyo), tuony (Ebá ki tuoyo), veeríti (Ebá kí veero). War'gatéállá héllé lulle hí geer gaa ijo-, gáál ka oonisichoká, 'deem gí'fídis ubaa af heefínt, he onisiny me hí tiki'deká 'daallé he ki taalla. He onnon héllé ke onnodheká 'gíríchlé igiroká, máá aadh lulle he oonoot-, fe'doká, he aargisia. Hújícham met hí hol ka burnaiyká, he onisiny me hí tiki'deká hí yé gáá 'de'deme ubaa hé onisinye ke óg-, ke táb ka 'dodhdheká. 'Bíl erká wárlé beeyeka, máá he oonootká yaalmit gaalí gaa fe'deká, hé af kídhle gálaat ki geđuoká huogon hát 'dabaanká onodhe.

Nee kog tá hot

War'gatéállá álka, máá he oonootká kas guđu-, 'déé huogon af kidhléka shigi-

cha. Máá he oonootká he biiy met ki egeyye-, giri mu hé nee kóony yaamitle oonootká. Hé 'dúwa-, ke mé ki egeetka, yaalmit ke he nee ki kokuoká, in gál he oonootká kar gaalí 'daalím, he nee ki kokuoká gaalí ki aargira, giri gaal fayam mé tiki'deká, 'daa wuogonká ubaa géécho gillo gaalí ki oonootká. He onisinyééllá yaalmitlé gaalí he onisinyééllá gáá argisuoká, he hát káána: awaach met gáágagawká, arram gaalí he kí mu'deká, ubaa 'góó il hol 'dú gáá naanaan, hát kinaallá in tuony af kidhdho kidhle geer gaa meent shigia.

Ebá kí hol geeyo

War'gatééllá álláka, gál gaalí he oonootká 'gíerích he onodhe-, gáá nadheká he hol ki 'daakaya, giri 'déé 'góó il 'dabaanká ki hogodho ubaa 'déé hol il ki vereno ubaa 'góó il lođudulle ali kóony mánká hogodhoká. Gál he oonootká 'déény um farguogoká állé he eiy gaa nanasatká war'gat máá he oonootká. Hé gaalí táb 'dodhdhe, he yé gáá 'de'deenká ubaa yaalmitlé gaalí ki onisuo- ká lulle tág ki kokoot, he lulle hé tág 'de'deen ubaa hol 'dú chiraat-, ke géécho ki oonoot-, ubaa 'daalim ke he eiy naanasatká. War'gatééllá mé 'dinallééllá hé ke argisichoká he hújích ke mé ki lé-, ke nannuo-, awaachano-, arram gaalí he kí mu'deká ubaa góó il hol 'dug gáá naan gáál aargisuoká, giri gál he oonootká 'déé um gaalí hát lulle veereká veeritle oonotká.

Ebá kí tuoyo

He tuony ki totoyoká hellé gáál onisuoká he 'deem gíí'diská ubaa af hát ke oonootká he yaalmit ke war'gasam gaa onodhdheká. Af gaa guđoká he ki tuonye, hé gáál onisuoká kar máá he oonootká hí eebisat-, góó il hátlé hol ká eiyyeká ubaa sanyaraamle gaalí ko kuoká aargiroká. Gál he oonootká taalle nogúóllál he onnon 'dú faama ubaa tuony hol ki harasinyle oonoodho. Tuony 'dáá tiki'd war'gatééllá gaa iđoká, he yaalmit ke máá he oonootká hu-

jichle naannieká ke 'dú 'de'deen-, kasle ki hé gaalí tuoyká ke ki dha'gasanká. He tuonyallá, hé awaacham, ubaa árram gaalí he kí mu'deká, tá góór il yíér naasanká, máá gáál he oonisuoká hí gál he oonotká af ki totoyoká hé 'guo, giri gáál kas 'dúwa-, gaalí ki taawuoká gáál shiguo-, gáál 'daalimle, 'daa tuonyká higirayyoká.

Ebá kí veero

War'gatééllá álláka, máá he oonotká kár he war'gasam gaa gagawká veeritle oonisicha. This section provides learners with a chance to write simple texts. Hújích he veeritééllá ál he dha'gasanká 'déé um biy 'dug 'giyyoká ubaa 'déé um ales ki 'giyyo-, in gaa 'gieká, ubaa yaalmít tág konylé, ubaa 'déé um ke hé gaa ñaḍamboká, ubaa 'déé met gáá gagaw, ke mé ki egeetká.

Máá gáál he oonisuoká gál he oonotká atímle hé tág ki 'die, gaal hí he veerít ubaa 'deem um nyátáalle hát 'dabaanká tág ki 'die. War'gatééllá mé 'dáá tiki'd gál he oonotká he yiir gaa chichirata-, giri gaal 'deem hót gagawká, 'déé hót gaalí alb fafuoká, giri he onnon gáá gawká tá 'jíg he onnon mé 'dérká mé ki chiiratká. War'gat máá gáál oonisuoká af tatiyyoká hé gáál aargisichoká yaalmit veerit midhabká ubaa 'déé um 'dúwaká ke ki verenoká. 'Déé hót ke veerít hol ki oonisuoká hát 'dabaanká ke hol eiy gaa shuguna, giri he veerít fargogint shigicho-, gíl midhab hát káána: 'Déé um arginy, (morte hát mórte) ubaa hol eiy gaa 'gii'gidhiny hát káána (oi) afle (a) 'déé um tág kony, ubaa 'déé um hol 'gar kony, tá 'déé um niginiká hééti ubaa 'déé um gugudoká hol warasiny.

He lullé, gaalí war'gatééllá mé gaa koonle gaa veerééllá helle ke el gaa veeréká, múún ál gaalí dha'gasan-, ke af kidh gelle ke ki kiimisatká, hátle ha ke aargira.

GÁL ĐÁÁLIS-, HÉ OONOOTKÁ HÁT KE OOTOLOKÁ

Har 'bílkuu umle af ki totoyochoká um đááliská hí hurt gaa ijoka, um gon hí onnisiny yaalmitle seseenká hurt gaa ijo. Yaalmit máre?

Nee kóony

Hár gál he oonoot kinaal gál nee síl 'deewká, muuninyka, gon nee mánká, hí gaa ijoka, af giri gáál af tatiyyoká, gaal gon kí 'jobonow, gaal hát he maaleká arig.

Huogon

Gál af guogoká har 'bíl umle oonisichoká gaa ijoka, aadh 'gas éiy taaka, gáál gaa oonisichoká taag kog, 'daa giri gaal đaliméél 'guoká. Đalím 'baal gállé hí hol 'du gáá egee, helle ke ki baađisuoká máádhato ke af tataa. Gál he oonootká gúch aadh 'gas hí ki midhab-, heegesen 'déé hol nímlé hol ka naannuoká he fede, giri 'déé hol nímlé midhab-, hol nieká, geerle hí gaa memeeetká. Gaal lullé 'bil kinaalloká kár shíísh, hí 'deem hol ká naannuo. Gál he oonootká lulle géesh gaal máádhato he gaa 'dabe-. muuninyka tauwiny eiy 'guoka, hai kosolminy. Gáál lulle yiir gaa chíro, gaal hí hélé mé ka 'guoká, hai wuogon ki kían, hí huogodho, gál he gaa 'daboká ubaa kas éiytaaka 'guoká, ha gaalí in gaa shoshóriny.

Tuony

Gál he tuony hí far 'dú guogoká har 'bíl umle oonisichoká gaa ijoka, 'gírích giri um hát taataká oonisichoká ebíisso ubaa aadh 'gas guđo-, hí gáál hol af yíéđiana-, 'jíg gaal a'dáb he uroká ma nyuorínká, af kinaallá in 'déé muu'da har gaal har hé oonisichoká hí ger gaa meeyka, muuninyka, sugul éiytaaka midhab-, súm fargogo-, gál hát kinaalloká bíyile seseenká. Um giri hé 'bas-

so-, kuun hí 'déem gaa vee'deká tuony hí far 'dú gogoká biy met sit, hí hé 'basso kinaallá kí 'jobonot. Af giri hí á'dúm war'gasam 'dug veerít hí 'deem um gaa verenoká, 'deem um veerít gaa gugudánash.

Veeríti

Gálkua he oonisichoká lafle hátle síe gaa igira, hé ma hirány. Gáál yiir gaa chiro, af giri gaa he 'galaam 'gorietká hé ki veeritlé hé far 'dú gogintaka. Gaal 'galaam 'gorietká hé hát eiy chi'deká, gáál hát kuun hí fe'doká ha gáá 'dú tiiny; gáál yaalmisanole hátlé hol ká eiyyeká árig. Gaal nógúóllá af tááta', gaal hí he nógúóllá veerenet, tá hí he veerít hol 'du gáá naannaat, gál 'déé um veerít 'deedneyoká, ha íl gíl gaa helíminy. Gál súm he veerít hí ká adhdhatká, gáál hát taataká, hujichaamle eiy shísh, 'daab gál um 'daloká hí aadh 'gas umle hí he gaa verenetká hí gáál ki eebisatká, giri he veerít hol 'du gáá nanaatká.

Hé kinaal hé ke af 'du idimuoká, 'déé hót ales ki taallá, 'déé um gaa eegedhká onnow. Yaalmisam gál he oonot-, 'bíl hí tiki'deká ubaa yaalmit ke oonisuoká, hé gaalí oonootká he hé yaalmitle met hí hol ka burnaiyká.

- He onisiny gaalí hol mé 'dú eey tiki'deká, yaalmitle gaalí chirat. Yaalmit gál he oonootká ke hát hát midhabká ki fe'do-, 'deemano yaalmisam hatalóóllá 'gierimle el gaa verenoká, 'Deemano farguogo-, hol 'gar yiem ká 'de'deenká, tág ki 'dímle (PCIs), gál um 'daloká yaalmitlé um he oonootká yiir gáá chichiratká(PEE), gabarich hátlé gál he oonootká hol hujicham lessietká hol 'gar nannuo-, um hí he ki oonootká (CSL). Um hát lulle dálím 'guoká ubaa um alb hí gáá oko'deká, 'daa he onisinyka, yaalmitlé ke waasatká, ény he gaa ijo-, he gaa totoyoká, af kidhle gaalí gaa oonisuoká.

ONISINY ERKÁ1: É

'Daakany

He onisinyééllá 'daa eká he ki taalla. Gál he oonotká hé gaalí gaa fe'doká shoko'daam é ger gaa ijoká ubaa aany e geereká, meetle ka veveenoká, ubaa gálaat hát hol naa yegetká héetí naa hát ke hol nannuoká gaalí gaa fede, héetí yaalmit hauwl mán ke gálaat af ki tatuoká ubaa yaalmit he 'déé um afle gaalí war'gasam ki verenoká oonotká gaalí gaa fede.

Ál gaalí táb ka 'dodhdhe-, he hí yé gáá 'de'deenká

War'gasam gíí'dis shoko'dam e geereká ubaa aany e geereká gaasamle hí gaa 'gieká.

War'gat 'déé um gugudoká ubaa 'déé um niginiká hí gaa 'gieká

Shoko'daam met hí hol ka eiy eiyee ke sugúl gaa aargiroká (o'golaam, 'daas-am) giri gaalí sugulaam geerle gaa aargiroká.

Hé gaa nyuro ke đadamboká (shad, laatíg, tá ubaa hé éíytaaka.)

'Galaamano bis hí hol ka eiyyeká.

Mé gaa kaaw: Ál eiytaaka hauwl mán he yé gáá 'de'deenká úba af 'dú fa'.

Hátlé ke he onisiny mé ma gáá koonká hol tág kóonylé

Yaalmit máá gáá he onisuoká af giri gaa he hujich eká oonoot-, naannuká hí tág kokuo-, hí ka shugunoká hol 'gar véeren

Nee kog ubaa hot

Yaamit hééllá biyy el'da'dle hí ye gaa 'deenká fayamle gáál shíísh, hát káána gaalí k ashíéllá.

'Déé hót to'dbit el 'dá'dle, gál he oonotká hé: 'déé hót leđudulle gaalí hol

naa yegetká huogon ubaa naa hol nááná ki taaloká hé onnodhe.

Naa lođuđulle aadh 'gas hátlé hol ka eiyye-, ke gálaat naa ki yegetká gálaat naa ki áagat.

He ním erkobká: Áár nee kog. ÁÁr af gaa een

Ár gálaat hí hol ki óg-, kidhano hátlé affano hí hol ka eiyyeká hí 'daraan-, gaal hí hol naa ki yegetká 'dog, muuninyka tiki'de ka kuon.

Áár yaalmitlé

'Jieye 'jieye

'Jieye kó midhab?

Máa gáál he oonisuoká hí ár 'goonyle ki 'doyká muuninyka, gálaat hí ógká 'duo, he đueká gál he oonotká heeset gaalí áár af gaa eet.

Máa gáál he oonisuoká hí gál he oonotká hát lulle geđuo, gaal he áár 'daraanká hí 'déé hót 'jieyye cheetóóllá álle hí meeny máa he hol 'bíl tiki'd 'gar totoyoká gaa kuo. Gaal áár 'daraanká hí hol el 'gii'gisat hí hol naa yeeget.

'Deeny ke mé gaa kakaatká: Naa geecho gálaat hí hol geđuaká hát súm fargogoká mé ki éew.

He ním ki naamaká: Nee kog ubaa Naa hot

Máa gáál he oonisuoká hí naa tuoyo, gál he oonotká hí gaasam dhaa'-gasan.

He ním ki seđeká: Hújích gáál mé ki yaal ke ekemeyoká

Máa gáál oonisuoká hí 'gírích gál he oonotká hí gáláát met hí hol ka eiy ke kulich hátlé aadh 'gas hí hol ka eiyyeká ki naa ki yeetká hí yaalmitle eke-

mesetká hí tág kuo.

Hát káána:

- Iny nyaarle naa yie
- Ini ubaa 'jiellé
- Iny đunulle naa yie

Hé ke mé gaa ka kaatká: Yaalmit aada máá lesléká hí hol tág ki kokuo, mu yaalmit máá he oonotká hí hujichallá tág ki kokootká.

He ním ki afurká; Máákíchia hí oonisuoká af nee kóo. Mú naa met gaa eedhdhie.

Máá gáál he oonisuoká hí gál he oonotká, hí 'gírích mét hí hol ka eiyyeká aargisuo.

Gál he oonotká hí máá gáál he oonisuoká naa yeet.

Hé ním ki chenká: Hújích ním gaalí hol eiy yé gaa 'deeyká

Hé ke súm me gaa kakaat-, 'dúúw 'guoká: Gál gáál 'daloká ubaa gál gáál yíir gaa chichiratká íín hí 'gírích 'dúwa kiato-, gabarich hátlé eiyye les geer gaa ijoká naa ki yeetká.

Hé ke 'dú yaalká

Yaalmit ke hujich 'dúg yaal-, ke nee kokoot ubaa ke shoko'daam ke wawarat-, yaalmit ke hujich 'dú seeseenká gáál argisish.

Hát káána:

Gál he oonotká hujicham me eiy ki kog. Gaal héeso gaal hí yaalmit hol ká eiy ke gálaat naa ki yeetká ko ká geeyo. Máá gáál he oonisuoká hí hí 'déé

um hát 'dabaanká dhaayo, har máá he oonootká 'góo il 'dúwaká 'gíeríchle gaa igiroká. Naa gálaat aadh 'gás kulich gáá naa yegetká ubaa aadh 'gas gálaat naa gaa yegetká lúl har tágle kátaka.

B. Ebá kí hol geeyo

He ním erkobká: Gaasamééllá dhaayíe. Meete hí argiyye?

a. Máá gáál he oonisuoká hí gaasam ke é ger gaa aargiroká yé ká 'deeduo.

Hát káána: Ong'olich, 'daate, kúb, kúta, kara 'bassoká, kára

b. Gál he oonootká hí gaasam dhaayo, tá hí gaasam meet shio.

He ním ki naamaká: Máá gáál he oonisuoká hí awáách tuoyo. Awáách nee kóo.

Awaach ke gálaat af tatiyyo-, ke gaasam war'gasam gál he oonootká gaa 'giyyoká gáál aargísish. Awaach kinaallá veeritle hai hirb chen af yíé'díny, hírib tiki'deká 'déé hót chén hí gaa iđo.

Af giri hujichallá gaalí nannuoká máá gáál he oonisuoká hé awáách tuoyo. Hujich gaalí nannuoká ubaa awaach kinaallá hí hol 'gar seeseen.

Titíáy ram gaa kie,

Titíáy gaalí een shíe,

Titíáy kie ilam ger gaa 'jie,

Hujich ním hátlé ke mé ma gáá kóonká 'déény erkob ke nee ko kuoká.

Máá gáál he oonisuoká hí gál he oonootká af taatuo, gaal hí gaasam hát 'dabaanká dhaayo. He đueká máá gáál he oonisuoká hí gál he oonootká heeset gáál hí hé argeká argeká huogodho.

Nee kóony

Máá gáál he oonisuoká hí awaachééllá tuoyo, gál he oonootká hí awáách nee kuo.

Nee ma kóonyká

Aalé awaachééllá tuony hí đuyyeka, máá gáál oonisuoká hí kálmaréél hatal gáál hai hegete:

Kó hibééllá galayche? Háteka?

He ním ki seḏeká: Gál hí hol 'bíl tiki'd 'gar totochoká af nee kog. Hé gaalí hodhoká ékesh.

Máá gáál he oonisuoká hí gál he oonotká hujichl met ki 'gieká shio, hí gáál hát nanamaká af taatuo.

Gaal hí átím kinaallá hí hol nuu ubaa hí ennuo ubaa hí hógúm kinaallá ennuo.

Hé ke táb 'dodhdheká hát ke gaa 'deenká

- 'Bílkua geer gaa totoyoká gaa heet.
- Karakua war'gasam 'dug gaa verenoká 'dug shére gaa 'dog.
- 'Bíl af gaa kog.
- War'gasamkú tág hol 'dú fa'.

'Déé um ali kog: Gál he oonotká af giri he hújichallá nannasatká gálaat géécho he hol ki geđuoká ubaa 'daalim he hol chiirat, yaalmit 'de'deenká véer.

Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá

Yaalmit tág taal gaaw-, gaalí 'dee ki hogodho-, gáál ki dha'gasanká gáál shíish ubaa shókódich gaalí máá gáál he oonisuoká 'dú egeetká gaalí he tág ki kokoot shuunat, giri hújich ki dha'gasanká.

C. Tuony

He ním erkobká

Máá gálaat oonisuoká hí gál he oonootká he gaa burnasuo-, hí gáál shoko'daam met seḏe-, éger gaa ijoká hol ki 'duo. Shoko'daam af erkobká gaalí dhaayka, haí hé gaalí kiimisatká onnóny, gál he oonotká hí guorle he onisinyle hélle hosot.

Hujicham met hí hol ka burnaiyká in máá he oonootká kas guḏo-, muí he onisiny é 'daalle ki taallollá shigia. Hééllá ke ekemeyoká mé kaslé he hegete.

He ním ki naamaká

War'gasam gíi'dis gaasam gaalí veereká/gaasam gaalí muumu'deká/war'gat fayam lesiet hogotoká/war'gat awaachano gaa totoyoká afur ubaa le shoko'daam ubaa aany gaasamle hí gaa 'gieká, eiy ka múúmúr, máá he oonootká hé he argeká hí hodho.

He ním ki seḏeká

Máá gáál oonisuoká hí gál he oonotká af taatuo-, gaal hí 'gíerích he gálaat álb giri 'jienoká gálaat hol totom gaa yíédian-, shoko'dam 'jen gaa ijoká hujich ki naanasat.

D. Ebá kí veero

Hé ním erkobká: Hátlé ki he veerít mé ma gáá koonká

Gál he oonootká heegesso gaal hí 'déé um gáál war'gasamle gaa iḏoká ebisat. Máá gáál he oonisuoká hí 'déé biyy 'dúg waanichká gaa veero gál he oonootká hí 'déé um hol fuo.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká af ta', gáál hí 'déé um ameeny hé gaa nyuro ke hát lulle tág gaa nannuoká 'déé um tág gaa nuo.

He ním ki seḏeká

Gál he oonotká af ta'gaal hí 'góó íl niginiká war'gasamle verenetká gaa veeret. Gáál 'dú 'dé gaal hí hát 'déé um 'dúwa-, loḏuḏaaḏaká ubaa midhabká veero

Mé ki chíro: Géécho 'dúwaká.

Gil 'jii'jidhdhíe.

Ḑafar af gaa híso.

He ním ki afurká: 'Déé um bís hósh

War'gat 'gó íl guguḏoká ubaa 'góó íl niginiká hí gaa ijoká gál he oonotká shíísh gaalí bísh shugu'duo.

Máá gáál he oonisuoká hí gál he oonisuoká geeyo, gaal hí 'déé um hol ki 'dano hí bís shugu'duo.

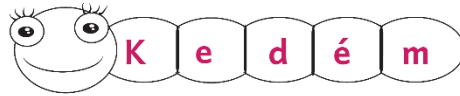
Mé ki chíro: Géécho ubaa Holchiran.

Hib mé gáá gaawká ka 'dóo.

Á'dúm máá gaalí oonisuká.

He ním ki chenká: 'Déé um mánká alb totom fa□.

Máá gáál he oonisuoká hí war'gat 'góó íl guguḏoká ubaa 'gó íl niginiká hí totom gaa mán-, gál he oonotká hí 'déé um fafuoká ká eew, hát káána ke a lésallá gaa argóóllá.

He ním ki leká

'Déé um hátlé hol ki 'giyyoká

Máá gáál he oonisuoká hé war'gat 'baso-, hirb tomon ales ubaa a 'dug ki 'giyyo-, 'déé um hí gaa 'giyyoká hí tág nuu, héetí hí gál he oonotká af tuo, gaal hí gaar a lessoká ubaa gaar a 'dug ki 'giyyoká hí met af lođuđaat hol ki kuo, hí 'déé um fuo, hát káána gaalí biyy 'dug gáá argisiéllá.

Gál he oonotká hí gaar a lessoká ubaa gaar a 'dug ki 'giyyo-, 'déé um hí gaa 'gieká, gaarle hol met a lođuđaat ki kuo.

He onisiny ki naamaká : SUGULCHÚ

'Daakany

He onisinychia gál 'Bíl hí tiki'deká, tiki'd Sugulchú. Hééllá he: Nee kony ubaa Hon, Ebá kí hol Geeyo. Ebá ki Tuoyo, ubaa Ebá kí Veero. Aléssallá 'gíérích máá gálaat oonisuoká af tatiyyo-, mu gál he oonotká kuol gaa chichirat hé gaalí hayká gáál oonisuoká.

Nee kog tá hot

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

War'gasam koote.

- 'Déé um he tuonyietká gaalí ong'olich fieká.
- Sibillam kaana.
- Gaasam.

Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá

Yaamit gaalí tág nie, gál he oonotká hát af muumuranká, muuninyka, hát nanamaká hí hujich ki nanasaká, gaalí ki dha'gasanká.

War'gat gaalí veereká úba gaalí dha'gasan, gál he oonotká har 'déé um 'góo ille af gáá hogodho-, 'déé um hol 'dú gáá egew-, 'déé hót hođuo-, tá 'déé um totom eiy 'gi'gidhuo-, 'góo il hođuoká.

He ním erkobká : Hé erkob ke nee kokuoká

'Déé hót war'gateéllá alésle gaa iđóóllá 'góo il hát gaalí totom eiy 'gi'gidhuoká he gáál ká oonisicha. 'Déé hót gaalí shuunatká máádhat hí afle ki veero, tá gaalí 'déé um hauwl mán 'góo ille nanaama-, hol ki 'giyyoká mé kí koot. 'Dee hí 'Meeny sugulchú' cheetká 'daalle ki taal.

'Gál he oonotká heeso, hí yaalmisam hélle hol ká eiyyeká dhaayo tá hí war'-
gasam gál he oonotká gaa veero. Gáál hash gaal hí hát nanamaká hé yaal-
misamle hol ká eiyyeká hol geeyo. Gáál 'dú 'dé, gaal lulle hí hujichallá hát
gál he gaa uroká ka nuo, gaal hí hát laatóká, ubaa geechoká tá hol chiran ki
higirawká hí yé gáá 'diyyo.

He ním ki naamaká

Hujichallá gál he oonotallá hí nanasat-, gálle hol hát nanamaká hol 'danééllá,
in 'gírích gáál géécho ubaa hol hilitle 'diisa.

Gál he oonotká af ta' gaal hí veerit gaasam yaalmisano hí hol ka eiyyeká
gaa 'gieká gaal hí hát taataká hí hol el 'gii'gisat hí tuotoyyo, gálatí hí af nee
kuokuo. Gaal af giri he el hol 'gi'gisatká gáál yíir gaa chíro, giri gaal 'gírích
gál hol kíatoká 'diisoká.

He ním ki seḏeká:

He nímallá gál he oonotká ubaa máá hí oonisuoká tá gál gáál yíir gaa chichi-
rat gálle hát nanamaká hol 'doyká úba hí ekemeye.

- » 'Bíl gaa heedhée.
- » Mé les ki 'dóo.
- » Áár 'dóo.
- » Hol gil gaa chí'díe.
- » Úr ki kiikitíe.

Gál he oonotká yíir gaa chíro, gaal hí 'déé um hol af gáá faafuo-, hí 'déé hót
um hol ki égka, yé gáá 'deeyo. Hééllá he yeetká hé giri gách af muorsoká
gaa 'gieká ubaa hé 'gách 'dinam hí seḏeká tá hé 'gách 'dinam affúrle hí hol
ki égká gaa 'gieká, 'déé hót hí gaa 'giiyyoká lulle hí tiki'd onnoyyo. Gál he

oonotká gaalí hayo, gaal hí 'déé hót hol af ki tuotoyo, hí hol el 'gii'gisat-, gálatí hí gáál af nee kuokuo, gáál úba gaalí yiir gáá chiichirat giri hol af tattoo, héetí hol kíato ka 'guoká.

He ním ki afurká

He nímmallá in gál he oonotká yiir gaa chichirata giri gaa 'déé hót hol ki 'gii-yyoká 'góo ille eiy naasatká. Máá he oonotká af ta', giri mu 'déé hót hol ki 'giiyoká hol eiy gaa nannuoká. Gál he oonotká gaalí hayo, gaal hí 'déé hot gaalí hol eiy gaa 'gii'gidhieká tuoyo, gálatí hí af nee kuokuo. Gál he oonotká gúófsish giri gaal net hát 'dabaabká kar 'daraan-, sheelle he totochoká af nee kokuo-, giri gál he oonon-, oonotká gáál ki gogofsuoká.

A. Ebá kí hol geeyo

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

- War'gasam gí'dis gaalí 'déé um muuninyka gaalí túóy gaa veereká.
- 'Deeny gaalí war'gasam gaa veere-, tuonyiet ong'olich gaa ijoká.
- Sibilaam gaalí he gaa oonotká.
- Gaasam.

Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá

- Heegesen affoká giri gál he oonotká hí hát hol heegesenká hol hegesetká.
- 'Gíérích gál he oonotká hí hol ki geđuo-, hát giri hé 'dúwaká gaalí el gaa verenoká.
- Yaalmit máá gáál he oonisuoká hí 'dú 'de'deen mu gál he oonotká hátlé he onnon hí hol ka eiyyeká aargiroká.

He ním erkobká

Hujich nímmallá gál he oonoot-, hát nanamaká yíédianká hí tág kokoo. Gáál

af ta'gaal hí 'deeny gál gáál he oonisuoká hí gáál af ki tieká hol geeđuo. Hát káána: Les yíéđig, 'bíl he onisinyká sí, hé 'basso-, gaalí máá gáál he oonisuoká hí he 'du gaa verennoká, shugú'dish. Gál he oonotká yaalmit gál hí oonisuoká met gaa kekeenká gaalí onnisuo. Gál he oonotká hash hí hééllá hol geeđuo, giri kuun hí 'dú seseeno, 'daalim đíđamo, máá les léka, ubaa naanná af ki tatiyyoká.

He ním ki naamaká

'Gál he oonotká af ta'gaal hé gaasam war'gat gál he oonotká gaa ijóollá dhaayo. Gáál heeso, máá gáál oonisuoká Muuta meete geđia, hát káána: les gaa ke. Gaal helle hol ka nanuoka 'dú chíro. Gáál heeso, máá gáál he oonisuoká meete he Muuta geđia, ie, les gaa ke'.

Gaal 'déé hol ka nannuoká gáál af tááta'.

Gál he oonotká af ta', gaal hí Muuta hát máá gáál he oonisuoká kikiat-, met gaa kekeenká geeyo.

He ním ki seđeká

'Daa hujichalluka, he midhabká he yaalmit ke atim hauwl mánká ke gáá he oonotká ke af ki tatuoká, hát káána, Hé saalo-, máá gáál he oonisuoká hí he 'dug gaa verenoká, sheelechkú iiy áat, les yíéđig, war'gasanokú af fur. Gál gaalí oonisuoká af ta'giri hé kua 'dú lađaano, muuninyka, 'duuwle yé ká 'deđicho ubaa hé beđisatká.

He ním ki afurká

Gál gaalí oonisuoká gaalí af taatuo, giri gaasam war'gat gál he oonotká gaa dha'gasanká. Gáál gaalí yíir gaa chiichirat-, gaalí hí 'déé hót gáál af tatiyyoká shugunatká i.e Állá káde, 'galáám ka éeb. Gáál hash gaal hí sheelle geeyo.

Gál gaalí oonisuoká af ta', gaal lulle hí hol af taatuo. Gál gaalí oonisuoká hash hí hát taataká gáál af taatuo ubaa atím hí hélle eekemeyo.

Ebá kí Tuoyo

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

- War'gat gi'didhdhe-, gaalí 'déé ubaa tuony gaa veereká. 'Deem gaalí veere ong'olich gaa ijoká.
- Sibilaa gaalí he gaa totoyoká.
- Gaasam.
- Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá.
- Yaalmit gál he oonotká af giri he 'déé um totoyoká ke dha'gasan-, hátlé hol metoká, ke hol eiy gaa shugunoká.
- Yaalmit gál he oonotká af giri he 'déé um 'góó il ki totoyoká ke dha'gasan-, hátlé hol metoká, ke hol eiy gaa shugunoká.

He ním erkobká

He nímallá gál gaalí he oonisuoká-, gaalí in hol ki nie-, hát af muumuranká ka yíéđieká hí nannaa: Máá gáál he oonisuoká hí gál he oonotká af taatuo, giri gál he oonotká gaasam war'gat gál he oonotká gaa ijoká dha'gasan, tá hí 'déé um erkob 'déé hót gaa iđoká hí 'góó ille tuoyo, hát káána. H giri húl gut gaa iđoká, N giri nyékó'dont gaa iđoká, K kara 'basoká gaa iđoká, H giri hé 'basso-, saaloká.

He ním ki naamaká

He nímallá gál gaalí he oonisuoká gaalí af tatuo-, giri 'deem lullé gaalí ka veereká 'góó ille alulle tuoyoká. Máá gaalí oonisuoká heeso, hí 'déé tuoyo, he ðueká kuun mu 'déé totoyoká mú af nee ko héetí mú af tááta'.

He ním ki seḏeká

Gál he oonotká hujichallá tág naansatká hí hol tágkuo hí hát nanamaká hol 'dúo.

Máa gáa he oonisuoká hí gál he oonotká af tuo, gaal hí hé sugúl geer gaa aargiroká meet veeven. 'Deeny gaalí hé máa gáal he oonisuoká hí he gaa verenoká 'dug gaa veeroká, in gál he oonotká 'gíerích he 'déé tuony oonotká shigia. Gál he oonotká hí 'deem hót kinaallá lulle war'gasamle gaa veeret.

He ním ki afurká

Hujich nímmallá gál he hegesetká he gál gáal 'daloká fargogintlé he hegete ubaa hí hurt hí gáal yiir 'dú chichiratká. Gál he oonotká heeso gaal hí 'deem gaalí war'gat gaa veereká gál hí 'daloká ubaa gál hí kuol gaa chichiratká af ki tuoyo. Kuun íin mé les gaa éeb gál um 'daloká hé hí ál kinaallá ka eeyká 'daalleka hol 'dú 'deensen, gaal gíl 'dáaka hí gál he oonooká 'gíerích 'dúwaká af ki tuo.

D. Ebá kí Veero

Ál ke he onisiny táb gáa 'do'dootká

- War'gat gi'didhdhe-, gaalí 'déé ubaa tuony gaa veereká.
- 'Deem gaalí veere ong'olich gaa ijoká.
- Sibilaam gaalí he gaa totoyoká.
- Gaasam.

Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá

- Gál he oonotká hí gíl midhab-, he war'gat ki verenoká hí hol oonisuo-, 'déé 'dabaan-, he veereká 'baal hí war'gat he war'gasam fafuoká ger faafaat.

- Gál giri 'déé um 'déé hót gaa mánká fafuoká ubaa 'déé hót hirb hátlé hol 'gar iifoká tuoyyoká hol 'gar kog.

He ním erkobká

Hujich ním hatallóóllá in máá he oonotká hátlé 'galaamlé 'gorietká ma éen-, war'gat ma veerinyká hí gílaf hát lulle ki verenoká oonisia.

Máá he oonotká af ta', 'déém hót umle hát gaalí verenoká veereno. Aaléka af giri 'déé hót biiy 'dug waanichká gaa verenoká ha gál he oonotká bala ki níiny. Gaal he 'déé um biiy 'dug waanichká gaa veereka, gáál af ta' gaal hí 'déé um war'gasanolle gaa veeret.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká af ta', gaal hí 'déé um déé hót totom gaa mánká hí áble fuo, hí 'déé hót a lés 'giyyoká tág nuo.

'Bíl affo.

War'gáta.

Hé yaalmit máádhatká yaal um hí ki a'duanká

'Bíl ke he gaa oonotká.

He ním ki seḏeká

Hujich naasanle 'déé hót a léssallá 'giyyóóllá anaam ki túósh, he ḏueká gál he oonotká géesh hí war'gasamle ger gaa veero.

- a. Hééllá war'gáta.
- b. Yú 'galáámo 'gaa.
- c. Yú he verene.
- d. 'Jímkony he beelchú.

Gál he oonotká hát 'dabaanká 'gar ma'd gaal hí 'déé hót lođuđule-, ál hí gaa torboso mánká ubaa hol tákaká veero. Gáál hát 'dabaanká af ta'.

He onisiny ki sedeká: Húgúm Midhabká

'Daakany

Húgúm midhaballá hé ním hí geer gaa iđo-, gál gaalí oonisuoká hí gáá nanaatká met hí hol ká afur giri gáá gagawká hát káána; Nee kony ubaa huogon, ebá kí hol geeyo, ebá kí tuoyo, ubaa ebá kí veero. He onisinyééllá hát nanamaká gaalí hol ki 'dane ubaa hát af muumuranká hujich nímiká, giri máá gáál he oonisuoká hát he uro-, gál he oonisuoká kuol gaa chichiratká ubaa af tatuoká shoko'daamle tagano nannuoká.

AWAACH HÚGÚM MIDHABALLÁ NEE KOG.

Titíáy sugúl sesemeká hé 'galáám ma één.

Mu shúoró 'galáám ruogone. Mú gaalí 'galaam shie.

Mu gielmít shuoró hol 'dú nie,

mu kieye, Waag hé ko nyuo'do, yie.

Shuoró kieye, Taglé, chie.

Awaach biyy 'dugóóllá hé mé ki taalká, he ním erkobká ubaa he ním ki naa-maká he ki taalla.

A. Nee kog tá hot

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

- Kulidh gaalí dhaay, 'déé hót gaalí veereká hí gaa ijoká
- Máá hé gaa kuonmeká

Hát gaalí ka dhaa'gameká

- Heegesen war'gasam geer gaa iđoká hát káána máá he oonotká awáách tuoyka.
- Máá wa'gasam verenoká hát máá he oonotkáka helle gáá nadheká

he hol 'gar verene hát káána awáách ká 'dony, áíy 'du gáá naan.

- Máá he yé gáá 'de'deenká.

He ním erkobká

Awaach hógúm midhabká helle hogoto-, gáá gaaw túósh. Máá afléka úba ve' hí awáách tuoyo. Gál he oonotká hí hát 'dabaanká net kár 'duo hí awáách nee kuo. Gál he oonotká heegeso-, hí heegesen awáách geer gaa idóká af hol kí naannuo.

He ním ki naamaká

Awáách hát midhabká sibilaam ki 'gáash. Awaach sibilaam ki 'gaateká gál he oonotká af ki fur. Awaash úba hát af ki gééchoká gálaat ki géesh muuninyka gál hí nee kokuoká máádhat gaa kier hí huogodho. Gál he oonotká af ta', hí awáách hát 'dabaanká net kár 'duo. Heđueká gál heegeso-, gaalí hí awáách áíy gáá nuo, hí 'déé hótle awáash ki huogodho. Hujich ním hatallóóllá in laat 'daalim kaanaká yé 'dú 'deeno fargogoká ke gaa aargira.

B. Ebá kí hol Geeyo

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

- Kulidh gaalí dhaay 'déé hót gaalí veereká hí gaa idóká.
- War'gat ummo 'deem hí gaa ijo-, 'deem onisinyeelloká hol eiy gaa nan-niyoká.
- War'gasam awaachano máádhat hí 'deem gaa aargiroká.

'Dú yaalitle hát gaalí táb gaa 'dodhdheká

- Gíerích arram gaalí he kí mu'de-, muuninyka, 'déé um gaalí waare-, mu-uninyka, gaasam gaalí waare, gaalí hujich ním af giri gaalí nanasatká gaalí hol 'gar ko kuoká.

- gaal hí gaar a lessoká ubaa gaar a 'dug ki 'giyyoká hí met af lođudaat hol ki kuo, hí 'déé um fuo.

He ním erkobká

Máa he oonotká af ta' hí arram gaalí he kí mu'deká gaalí war'gat gál he oonotká karaf Tomon naamaká (karaf20) gaa veereká 'duo. Gáál hesso gaal hí hé ár gaalí he kí mu'deká hellé he hogodhoká ká huogodho.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká hújích heeso, gaal hí géechoTino ubaa Nímo hí war'garat gál he oonotká gáaraf.....hol gaa geđúóllá hí a'dúmle ká aa'duan. Gáál biy hátlé déém talká hujich kinaallá shíish hol onisuo. Á'dúmallá in gál he oonotká tákámle hí far ki googo, ubaa 'duuw gálle hol chiiraatká 'duumaya. Gál he oonotká hesso gaal hí 'deeny 'daalimo midhabká 'déé hót gaa argeká huogodho, 'déé hót hát káána: Éba ye kar shíish, gillo yú ko ki efe, nogo, kó ye 'dú 'jiyye, yáa ko ká 'jobonte.

Gál he oonotká mé fur, gaal hí 'deem éfytaaka 'daalimo-, he ógká hí ká huogodho. Yaalmitééllá in gáál kas guđoká ubaa đalim gáál yé gáa 'diyyoká gaalí eiy ki nannaa.

He ním ki seđeká

Gál 'bíl geer hí tiki'deká eiy 'dog, hí hát af muumuranká yíéđuo. Kulidh gaalí dhaay-, gáál 'déé hót 'daalimoká ka aargisicho-, 'deem hát káána: Yáa ko ká 'jobonte, gielmit yáa ko hol 'du gáa nie, gillo yú ko ki efe, tá 'deemono guđóótí hí geer gaa ijoká 'gab. He đueká gáál mé tiki'd hí 'déé um tiki'd eet, hí gálatí argisuo hí 'déé hót tág gaa nuu, gaal hí hát tiki'dééllá hol kál ki maama'dsat. Gál he oonotká lulle hí a'dumallá lulle ekeyo. Á'dúmallá in gál he oonotká in

kas gálle hol ki laaḏaan hát éyítaaká ká kokono ubaa kas éyítaaka kasiny hí guḏoká ubaa he 'deem ki hogodhoká héetí gálaat hol chichiratká hí yé gáá 'de'deenne. Yaalmit ke hát hát af muumuranká hol hujich 'gar nannúóllá in 'dúúw gálle hol naanná ki ijoká fargoginltle hí yé gáá 'de'deenne, in gálle holl chii'da héetí gállé he hol 'gar oonotká hol gielmít ká 'gaa.

C. Ebá kí tuoyo

Ál ke he onisiny táb gáá 'do'dootká

Yaalmisam aram lessiet

- War'gat gál niginiká hí 'deem he muogká gaa eebisatká.

'Dú yaalítlé gaalí táb gaa 'dodhdheká

- Shókódich gál he oonotká onóo hí 'guoká a'dáble dháash.
- Hujich yaalmisamlé gaalí hol 'gar nie-, giri tuony ubaa arram 'dony mé ki talká ebá dháash.

He ním erkobká

Hújichallá ke nannuoká gál he oonotká hí hát nanamaká hol 'daaraan.

Gál he oonotká géesh gaal hí gaasam war'gat gál he oonotká gáárgaa iḏoká dhaayo. He ḏueká gáál héesso, gaal gaasam meete gaa arge. Gál hát taataká géesh gaal hí 'déé hót gáál af geer yé gáá 'de'deenoká tuoyo. Gaal he totoyoká gáál af nee kog ubaa gáál hát 'dabaanká af tááta'. Hújichallá in gál he oonotká fargogint gálle hol 'dúúw shigicha, gaal hol kian ká 'gaa.

He ním ki naamaká

Ár afkúka hógúm midhabká ekeny 'daalle ki yaalká ka véer. Gál he oonotká géesh hí áár 'duo. Gál he oonotká af ta' gaal hí áár 'déé hót hógúmle

midhabká hogotoká gáá eew. 'Déé hé 'basso-, máá gáál he oonisuoká hí he gáá verenoká gaa véer. Gál he oonotká hash gaalí 'déé um tuoyo. Gaal he totoyoká gáál af nee kog ubaa gáál a tááta. Gál he oonisuoká yaalmit he 'deem hógúm midhabká áár gaa 'ge'gedhoká in laat kasle súm taawuoká ubaa ðalim ki beðisatká yé ká 'de'deme.

ÁR HÚGÚM MIDHABKÁ

'Jieyye ka 'joobono, yú yáá ko giel,
 Baabá ka 'joobono, yú yáá ko giel,
 Nyaaramchú ka 'jobondhíe, yú yáá hí giel,
 Ðuuna ka 'joobono, yú yáá ko giel,
 Éshi ka 'joobono, yú yáá ko giel.

He ním ki seðeká

Gál he oonotká af ta'gaal hí gách a muo'dso-, war'gat gál he oonotká gaa iðoká 'déé gaa ebisat, hí ká eew, he ðueká hí muí af moo'dsonoyo. Gáál fúú-so gaal hí 'déé Loðúðul ubaa 'boiy gaa ebisat.

G	i	l	l	o	y	ú	k	o	k	i	e	f	e
i	d	j	c	f	á	s	K	l	o	s	h	o	l
e	u	v	h	g	á	n	a	v	u	r	i	e	i
l	s	e	u	y	'd	c	'j	y	l	f	w	k	d
m	o	l	r	g	e	b	o	k	d	c	g	u	s
í	n	'b	w	o	e	t	b	á'	i	u	t	e	o
t	o	k	f	u	n	i	ó	m	b	v	o	k	n
h	a	l	o	i	e	c	n	o	d	i	f	w	i
o	b	i	j	v	y	e	o	l	h	s	r	e	g
l	w	b	d	f	o	m	i	o	a	u	l	c	v
n	e	'j	u	s	d	i	t	b	i	c	y	i	u
í	m	k	o	n	r	e	g	u	j	a	h	e	t
m	o	a	w	'b	u	k	c	i	v	y	o	a	w
i	f	u	e	l	o	i	v	o	a	m	n	u	c

Ebá kí Veero

He onisiny gaalí táb ka 'dodhdheká ál yé gáá 'dieká

- 'Deem gaalí hát 'dabaanká veereká ubaa 'deem gaalí hát eiy veereká hol 'gar véer.

Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá

'Déé um mákárta gál he oonotká hí ka enien-, hí 'déé umle veerít oonotká gáál heegeso. Éba gál he oonotká yaalmítlé he 'déé hót gáá gagawká ki verenoká, dháash gaal har kín 'déé hót af midhab sáaká ki veereká.

He ním erkobká

'Déé ummééllá gál he oonotká af ki túósh gaalí veero. 'Déé umut tiki'deká a naam ki túósh. Gál he oonotká 'dú 'dé gaal hí 'déé hót umle hát 'dabaan-, 'dúwa-, ubaa totom 'guoká veero. Gáál hát 'dabaanká af ta'.

- a) Yáá ko gielmít hol 'du gáá nie.
- b) Gillo yú ko ki effe.
- c) Yáá 'deeney.
- d) Ka 'jobóno.
- e) Yú sée.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká af ta', gaal hí 'déé hót alb um mánká 'déé um hí ki ég-, 'daalimoká totom fuo. Gáál 'dú 'dé yaalmit gaalí 'déé hót yé ki 'deđuoká dháash ubaa gáál hát 'dabaanká af ta'.

He ním ki seḏeká

Gál he oonotká af ta' gaal hí 'déé um gaalí shieká, veeret.

He onisiny afurká: Gon Bími

'Daakany

He onisinyééllá máá gónle ootoká 'daalle ki taallá yaalmitlé ke ekemeyoká war'gat ke af gaa oonootallá, ke geer gaa aargira. Nee kóony alésle, gál he oonotká hát máádhat ekemesetká hí gónle ki ootoká, aram he mé ki yaalká ubaa aram he eiy gaa naata. Gaal úba aram gaalí he ki mu'deká 'daa máá gónle ootoká 'daale hai ki 'darama. 'Déé wuogon a lésle, 'deem 'góó ílle mé hai verene ubaa 'déé hót máá gáá gagawká, máádhat hol ootoká 'daale ki talká hai verene. War'gátééllá állé ke totoyóóllá, gál he oonotká gíerích giri 'gasam gagaw-, gón máádhat otolitle 'daale ki talká hai tooyo ubaa fayám 'déé hót he hélle hogotoká eiy hai naata. Yaalmit ke ki vereno-ká álleka, gál he oonotká 'déé hót máá gónle ootoká 'daalle ki talká hai verene, héetí úba 'déé hót hai ki verene.

Yaalmit máá gáál he onisuoká hátlé he onisiny mé ma gáá kóonká hí hol onisuoká.

He met lullé giri onisiny ubaa he onnon mé tiki'd mé ki yaalká lulle gíl ká 'gab. Ál gáál gaa onisicho-, gaalí he gaa oonotká tág kog. Har he onisiny 'bíl um hí he gaa oonotká geer gaa yíédianka, ðo ále hot. 'Daa giri gál he oonotká hé gaa 'dabaanká fe'doká, gaal ál fe'do-, argísh ubaa hé fe'doká shísh. Shoko'daam he onisiny hujichle mé ki yaal-, gaalí hujich ki nannuoká tagano kog.

'Daa um ðaaliská he oonotká hol heesenlé (ar'gasam erkob-, kara-fanolle hol 'dú naanlé (Special Needy Education).

Gál he oonootká in gaa dhátká, ál yaalmít hí midhab-, he gaa oonootká íđish, gaal hé gaalí ka veerenoká ubaa gaalí aargusuo-, onónyka he oonodheká, yaalmitlé aargiroká hefle árginy. Gál he oonoot gállé nee síl 'deewká ál me leđuđule midhab-, he onisiny atímle lulle gaa oonootká ki ebíso, ubaa sibi-laam ke he gaa oonootká af oonoot-, ubaa 'góo il hátlé hol ká eyyeká lulle eiy nanasatká. Gál he oonootallá máá he onisiny hélle hosotká fe'do-, sugúl geerle hátlé taaloká hélle hođisatká fe'do-, ubaa af tím chichiratká héetí yaalmit 'bíl geer hélle lulle hélle gaa uroká táb 'dúo.

A. Nee kog he đueká hot

Ál gaalí táb ka 'dodhe he yé gáá 'de'deenká

Shoko'daa hát káána fu'dieny, rumaach, 'gór kachchoká, hé ke koyi ki 'daraanká, ubaa đafarint ke suuno ki gugusatká.

Gách máádhat yaalmitlé he ekemeset-, he gónle ki ootoloká, gáál ka aargisuoká.

War'gasam gí'dis 'deem ke oonootká hí gaa ijoká.

He ním erkobká1: Árrallá 'dog.

Gál he oonootká af ta', gaal hí ár gál he oonootká war'gatle gaa ijoká 'duo.

Áár 'góo ille yé ka 'déedh ubaa gál he oonootká af ta'gaal hí áár 'duo.

Gál he oonootká hash gaal taalle áár 'daraanká, hí áár ekeyyo.

Gáál af ta' síbíl aram egeet áár fáa, hé đueká áár hol ká na' giri gaal hí nee

kokuoká gáál ger hí gaa meetká. Yaalmitééllá in he onisiny sibilaam geereká fargogínt shigicha.

Gál um 'daloká yiirlé he um gaa chichiratká ubaa hát gáál hol hujich 'gar naanuoká méesh, giri gál he oonootká geđicho-, gaa ár é biiyle gál hí 'daleká muuninyka, gál hí yir gaa chichiratká áár ki 'daraanká. Hújích gabarich hí naannuo-, he onisiny 'daale ki yaalká úba ha ke meey, giri gál he oonootká ke geđuo-, gaal ár máádhat gónle yaalmit ki ootoloká 'daale ki yaalká, shellé é gaa ijoká ki 'daraanká.ba 'gíérích ke me meeyoká.

He ním ki naamaká

Ár gaalí he ki mu'de a les gáá veeréélál af 'dérká gál he oonootká ki túósh. Ár hirb hí naama gaalí máá gónle ootoloká helle ekemeyoká 'daalle ki yaalká 'dog.

Híríb erká hé gáál ka aargisuoká, hé veel 'bíl erká gaa ijoká he gaa totoyoká hátlé sugúl ma síenká yaalmit 'de'deenká, hát káána, inum 'jian, kach ru-maach gaa naasan, mé filan, koyí lílyé.

Híríb ki naamaká hé gáál ka aargisuoká, he máá sugúl 'daalleka, hé máá gónle ootoloká hí ekemesetká ekemeyoká, hát káána: 'Bíl baa'dietká ke yé gáá 'dieka, kí gil 'jii'jiat, hátlé ke ma golólsonká kí gil 'jii'jiat, suuno ko gaa yimieka, đafarint suunoká ki gússo, đafaraam 'jii'júo.

ÁR GAALÍ HE KI MU'DE GON OTOLITIKÁ

Titíáy bur les gaa kie,

Titíáy inum 'jidhdhe,
Titíáy kach rumaach gaa naate.
Titíáy gil 'jidhdhe,
Titíáy 'bíl gaa heedhe,
Titíáy 'bíl gaalí baa'd seseenká gaa 'jie.

Ár gaalí he kí mu'deká a naam ki túósh, ubaa gál he oonotká af ta', af giri gaal heegesen war'gat gál he oonotká geer gaa idóká hol ka nannuoká.

Hújichallá hát af muumuranká ubaa hát gál 'bíl geer hí tiki'deká hí hol 'dú chichi'da. Gál he oonotká hí 'déé hol ním 'daa máá gónle ootoloká hé egesetká 'daalle ki taalká hol ká naannuo, giri gaalí sugúl geer ubaa é gaa ekemesetká, hát káána: Inum 'jían, kach rumaach gaa naasan, mé filan, koiy línylé.

'Déé hót tiki'd hol ka nímle 'déé to'dbit alúlká met es.

'Gíerích ke hát 'dabaanká 'déé nee ki kokuoká gál he oonotká ke gaa dha'gam, af giri gáál gaalí ár gaalí he kí mu'deká af ki totoyoká, sieny hol gaa seseenká hí gaanat, hát 'dabaanká lođudaat yíédianká. Hééllá af giri gaal he heegesen hol nannuoká úba gáál ke gaa dha'gama.

'Duuw gaal hí hol kíato ál ke dha'gasanká he af giri gál he oonotká af muumurat hol hujich 'gar nannuoká ubaa yaalmit ke hol af nee kokuo-, oonotká. 'Daa PCI giri gon bímká ubaa gón otolitiká, gál he oonotká hátlé he ár gaalí he kí mu'de-, máá gónle ootoloká hí ekemesetká ubaa heegesen ár gaalí he kí mu'deká hol naanuoká gaalí hogodho.

He ním ki seḏeká 3

Gál he oonotká af ta' gaalí hí gách gaalí 'déé hót ka veere war'gat gál he oonotká geer gaa ijoká yaalmitle ekeset. Gaal hé kinaal ekemesetká, gáál hash gaal hí 'déé hótallá ko af gaa eegeet.

1. Yú mé fifilla.
2. Yú inummo 'ji'jidhdha.
3. Yú ḏafarintchia suunoká 'ji'jia.
4. Yú af giri ufeenká afchia hol gaa chichi'da

Hújichallá erkob hát af muumuranká gaalí ekemeye, he ḏueká hát taataká gaalí gaalí ekemete. Yaalmitééllá taalle gaalí egemesetka, in gál he oonotká he hol gaa oonodho ubaa ke 'góó il 'dúwaká 'daalimo-, loḏuḏulle-, ki oonotká, ke oonodho, ubaa ḏo ke af gaa oonodho.

Tab 'deem 'báál hát 'góó il tágkaká ma ki hohonká 'gab. Gál he oonotká hé farguogo-, gaalí áy 'dú hol nanaatká 'dú mur, 'jíg gaa hí gáál mé le gaa 'duo. Hújich gaalí nieká gerle hí gáál gaa meedho, héetí gálaat geḏuo-, gaal hol mooyo-, 'deemééllá hirble gaalí áy hol 'dug gáá nanaat-, aadh 'gas egeetká hí ma 'gorominyká. Gielmit 'dúúw 'gayyoká, hát he higrayyoká, he yaalmit gál he oonotká, shellé giri 'déé hót góó ille wuogon hí far 'dú guogoká ki ekemeyo-, gálle ma 'gorominyká.

Heesen hol ními:

'Dú yaalíti

Yaalmit ke 'góó il 'déé um gaalí mé ka 'guoká sanyaramle ke 'dú yaalka, war'gat ke 'deem gaa dha'gasanká ke 'gaa.

War'gasam ke 'deem gaa dha'gasanká gaalí ali gaa kaaw:

- i) Gál ál met ki 'gieká yaalmitle Administrative details: Sugúl meenylé, máá gáál he oonisuoká meenyle, a'dáb, geecho, hol ki yaalká, toom gaar hí iifoká, ram muuninya af giri ke 'dú yaalká.
- ii) War'gát hí gaa gaar totom iigifor giri gaalí gál he oonotká meetle gaa verenoká ubaa 'daalim gaalí argeká a'dáble gaa verenoká ubaa hógúm héetí 'dú yaalít 'duuw he sisitoká gaalí gaa verenoká.
- iii) Gaar gaarlé hí 'gar 'gieká hí in muuninyka hí totom 'guo, giri gaalí iihí ubaa hí' gaa verenoká.

'Deem gaalí onodheká war'gát gaalí tág koy-, ke 'deem gaa dha'gasanká gaa véer.

'Gierim 'báál ke he tág ki kokoot-, ke 'dú yaalít hellé gaalí hol mé 'dú egew-, ke he onisiny 'dúwaká ke yé 'dú 'de'deenká yaalmitle he heegesen affoká ubaa 'déé hol nímlé héetí yaalmit gaalí onodheká dhaany.

A. Ebá kí hol geeyo

Ál gaalí táb ka 'dodhe-, he yé gáá 'de'deenká

- Shókó'dích hát káána, fu'dieny, rúmách ke kach gaa nanasatká, hé ki koiy ki 'do'dootká, sámúní, ubaa đafarint ke suuno ki gugusatká.
- Ár máá gón ootoloká ubaa símís mántí.
- Gaasam máá gónle ootoloká yaalmitlé he egemeseká, gáál ka aargisuo-ká.
- War'gasam gí'fis 'déé hót ki oonotká hí gaa ijoká.

He nímlé erkobká

Gál he oonotká af ta' gaal hí 'deem gaalí ka shieká ko af gaa eeget. 'Déé af 'dérká ki túósh, gáál hash gaalí hí ko 'déé af gaa eeget. Gáál hash gaal hí 'deem totoyoká hí gaasam đig yeeget, hí 'déé chirat.

'Déém sanyaraam ál he ki táka gaalí kokuoká mé 'dú dǎaf

Máa gáál oonisuoká 'déé hótallá wa'gat gi'didheká gaa totoyoká, 'déé um hol ki eegemesh.

War'gat gi'didheká 'deeny hí gaa ijoká hí shoko'dam gáchle hol 'guo, hát káána.

'Déé eiy nanasatoká fargogínt shíísh, 'deem gaalí ká shieká shúúno, ál tiki'de gál he oonotká hí 'deem war'gat gíí'disaká gaa ijoká gaa totoyoká.

Har he manitaka, gál he oonotká hash gaal hí sibilaam gaalí he gaa totoyoká hujich ki naasat, hí ál giri hujichallá hol met ki 'gieká af fuo.

Hújíchallá erkob gaalí nanasatká gaal hí hát af muumuranká nuo, he ðueka, gaal hí hát taataká nuo. Gál he oonotká hé 'déé war'gat gíí'diská gáa totoyoká, máa gáál he oonisuoká hí 'déé 'góó íl hí hogotoká alble 'daalimle ki dhaa'gasan ubaa hí kiimiset.

Yaalmit ke he ki oonoot ke he ki ógká ðúúrích ke hol ki laðaanallá, in gál he oonotká mé eiy 'deðicha gaal 'deem oonodho, ubaa 'deem gaasam hol ki kiimitka. He onisiny sibilaam geereká úba 'daalím guðo ha gaalí gaa aargira, yaalmit 'gíéríchle máa gáál he oonisuoká hí gaa seseen-, mu sibilaam kof gaa naanuo-, war'gam 'deem hí gaa ijoká yiem ká 'deðuo-, gál he oonotká hát hol 'gar yiem ka 'de'deenká hí totoyoká.

'Duuw máádhat hí hol ka 'guoká in úba gáál 'daalím guðoká shigicha, yaalmit máa he oonotká hí seseen-, mu 'déé ubaa gaasa kiimisetallá. 'Dúúw máádhat 'guo-, hí he mé ki liiletká in mú 'deerneyche, gir máállé oonotká sibilaam ke he gaa oonotká álle gaa seseenká.

He ním ki naamaká

Máá he oonotká af ta' gaal hí gaach hélle hol geeđuo. Gáál af ta'gaal hí hát nanamaká hol geeđuo, he đueká hí 'bíl geer hé gaa totoyoká 'du gáá eete. Yaalmit máá nyigienyká hí máá gónle ootoká ubaa ke he lulle símis ka ririátká háte ki eedhdhe. Heegesen hátlé hol el gaa igi'doká éew, geecho mé ki ma'd. Gál he oonotká hí hát nanamaká he argeká ubaa hé 'bíl gaalí gaa totyo-, 'jóbka hol geeđuo. Yaalmit giri gál 'bíl geer gaa ijoká gaalí 'déé geeđuoká, hát 'dáb u'doká ka veero, giri aadh 'daatia gáál gál hí 'daloká gaalí fayamle shiguoká. Gaasam úba múro giri gaalí hé 'basso-, óng'or gaalí he 'dug gaa verenoká 'dug 'dú 'daraano gál he oonotká gál he onnon fe'doká hí oonotká. Gáál atím shísh giri hé gaalí dha'gasan 'daa máá gónle ootolít ubaa hol símis ká ria, giri gaalí gaasam gaa argeká.

Máá he oonotká 'gérích he 'déé ki hogodhoká hai aargira 'daa giri gaal gaasam héle hol geeđuoká. 'Déé wuogon ubaa 'déé hol 'dú chiran fargogínt hai aargi'da, 'daa giri gál he oonotká hát nanamaká hol 'daraan-, gaasam hélle gaa argeká hol geeđuoká. Sibilam gaalí he gaa hé oonotká máá gáál he onisuoká he yiir gáá chichi'de, 'daa gaasam muranle ubaa gaasam 'déé hogodho um he oonotká hátlé onisinyká 'deem gaa hogodhoká.

Gál um 'daloká úba yaalmit um hí ki totoyoká hai dha'gama 'daa giri gáál umle gaasam 'dee hogodhoká geerle yé gaa 'de'deenká, hol kiatoká úba 'daa giri gál he oonotká hol hujich yiir ki chichirat hujichallá hát me hí tiki'deká ha ke aargira.

He ním ki seđeká

Gál he oonotká áár 'góó il tág taalká ki onísish. Gál oonotká hash gaal hí áár áy gáá naanuo-, áár mé ki eet. Gaal áár 'daraanká hí áár umle yaalmit

gaa ekeset. Áár áy gáá na', yaalmit éyitaaka 'daa máádhat gónlé ootoloká ki talká ekeset, hát káána: fil, 'jig, lig, héetí yaalmit éyitaaka burnaiyká.

Gaal hát gál 'bil hí tiki'deká, áár 'dony beeseteká, hí ko áár af gaa eet, ubaa hí hol 'dug gáá naanaat, he ðueká, hí hát taataká hát he áár mé ki eedhdheká dháásh. Gál he oonotká hí 'daam góó il ubaa sanyaraam he áár ki 'daraanká hí 'guo. Gaal af giri he áár 'daraanká gúóf hai kaadhdhe. Gál he oonotká af giri he a'dúmallá gaa ijoká, ðo 'daalim 'dúwa ke gálaat hol ki geðuo-, ubaa ke gálaat ma kikianká hai kaadhdhe.

'Daa ke máádhat gólle otolitle ubaa yaalmitlé hol símis ka riatká ke dha'gasanallá, hellé midhabká, yaalmit ke áár sugúl ubaa ke gabaarich hurt gaa 'daraanká, yaalmisamééllá in gálaat hí in eiy ki 'deðia.

'Dú yaalíti

Af giri ke 'deem gaalí ki kuokodheká, ke 'góó ille ke dha'gasanká, war'gat 'deem gaalí veereká ke gaa dha'gama. Af giri ke áár gaalí 'daraanká war'gat hujich hátlé gaalí nanasatká úba ha ke dha'gama. War'gat hujich hátlé ke hol 'gar nanasatká ke dha'gasanká hééllá fa':

- i) 'Gíerích ke he 'dú 'de'deenká
- ii) Af giri hujich nannieká hé gaalí 'deeyká.
- iii) Máá gáál oonisuoká hí táb ká 'dodhdhe.
- iv) Ram ubaa máá gáál he oonotká sírmalé.
- v) The date and signature of the teacher

Gierim ke nanaat-, ki hé ke 'dú 'de'deenká ke ki aargiroká, máá éy taaka, he hegete, hát káána: dhaany, af ki heegen ubaa yaalmít ekeny heegesenlé.

B. Ebá kǐ Tuoyo

Ál gaalí táb ka 'dodhe he yé gáá 'de'deenká

- Shoko'daam hát káána fu'dieny, rumaach, 'gór kachchoká, hé ke koiy shére ki 'daraanká, ubaa ḏafarint ke suuno ki gugusatká
- Gaasam yaalmisano gálaat'de'deen-, hí gónle ootoká gáál ka aargisi-choká.
- War'gat 'basso awaach gáá gagawká 'gayyoká.

He ním erká

Máá he oonoká af ta'muí 'gaasam hélle huogodho. Hééllá gál 'bil hí tiki'deká geecho hai shigia ubaa tuony erkobká álle ha ki maa'da, giri hátlé tuony 'dúwaká ki ma hilinyká úónyká aálál hé erkob ki tuoyká Hé ke mé ki yaalká 'duuwle ke 'guoká he yaalmit giri gál he oonoká gaasam giri yaalmit ki hol ootolo, gaasam gaalí ka veereká hélle hogodhoká, hát káána, ha'd 'goron ubaa gil 'jian. Géécho ke hol ki geḏuoká ubaa yaalmit ke hol chiiratká, he yaalmit gál he oonoká hát nanamaká hol hujich 'gar nannuo-, gaasam géécholle hol geḏuoká.

He ním ki naamaká

Awaachanoóllá túósh

Gál he oonoká af ta'gaal hí awaachano war'gat gál he oonoká gaa iḏóóllá tuoyo. Heegesen seḏ awaach gaalí gál he oonoká ka shieká 'daalle ki talká tág kog

Gáál af ta' gaal hí heegesen seḏeká, hát 'déé huogonká ubaa hát veeriti-, awaach gaalí tuoyallá 'daalle ki talká hí hol naannuo. Heegesen hí awáách hélle he méé ki yaal-, ke eiy ki nanasat-, ubaa ke ki kiimisatká hí 'gayyo.

Heegesen met seḏ giri ár gaalí he ki mu'deká h́elle hogotoká ḱí tág kuo-, ḱí táb 'doo'doot-, ubaa ki hát'dabaanká beḏisat-, tá ḱí állá gaa kakawká. Heetí he heegesen hellé ke hol gaa nannuká ki tág kuo.

'Dú yaalíti

Yaalmit 'dú yaalítííllá in 'ǵérichle ke egedhe:

Yaalmit ke hujich 'dug 'dú seseen-, ḱí 'ǵéríchallá ki eet

War'gat gaalí heegesen gaa veereká ke egedhdhe.

Heegesen affoká ke egedhdhe.

Yaamit ke gál he oonotká 'dug 'dú seseen-, shoko'dam gaalí fe'do-, gaalí he ki oonotká hol gaa 'ge'gedho-, ke 'deem tuony hí hauwl mán-, máá hol ootoloká 'daalle ki taalká ubaa 'déé um 'dúwa-, war'gat gaa iḏoká ke kiimis-atká. Shoko'daamééllá in ubaa 'deem gaalí war'gat gaa veereká gaalí hol ki dha'gama.

C. Ebá ki Veero

- Ál gaalí táb ka 'dodhe he yé gáá 'de'deenká
- Shoko'daam hát káána, fu'dieny, rumaach, 'gór kachoká, koiy hellé gaalí shére ki 'daraanká, ubaa ḏaraf suunoká.
- Gaasam máádhat hí egemeset hí hol ki ootoloká 'gayyoká.
- 'Galaamano burka ubaa bisso bieká

He ním erkobká

Gál he oonotká af ta' gaal hí 'déé hót gáá gagawká veero.

Gál he oonotká af ta' gáál hí hát giri af muumuranká yaalmit he shoko'dam hujich ki nannuoká hí hol geeyo.

'Déé hót 'baal máá he oonotká hí veerenoká hát káána:

- a) Yú sáámúní ki 'ji'jidhdha.
- b) Yú meenychú dhúrle fu'dienyo ki fifilla.
- c) Yú gílchú bie ki 'ji'jia.
- d) Yú hadchú fíffí ki 'go'go'do

Yaalmitééllá in 'gírích ki hol ki geđuoká ubaa ke hol chiiratká méé 'deerneyye.

He ním ki naamaká 2: Hé gaalí táb ká 'dodhdhe gaalí 'dú yaallá Draw and colour

Máá he oonotká af ta' gaal hí gaasam war'gasamle ger gaa veero ubaa hí bís ki 'duo. Ha gaasaam 'dúwaká gál he oonotká gaa 'gé'gen. Gáál hé bis hátlé hol ka eiyyeká tawunyle ubaa gil onyle he tág ki kuo.

Gál he oonotká hátlé hújích gaalí shieká nanasatká ubaa gaasam hátlé gaalí máá gáál he oonisuoká shiguoká. Gál he oonotká géesh gaal hí gaasam gál hí 'daloká argisuo. Yaalmitééllá in gál um 'daloká umle hol hujich 'gar naanaa, héetí gáál yíir gaa chichi'da, hát kinaallá in gál um 'daloká umle hinyamlé argeká kiimita.

He ním ki seḏeká 3: 'Déé um ali gaa mánká ali totom fimlé

'Déé um ali gaa mánká ali fa'.

Gál he oonotká af ta', gaal hí 'déé um alb he maaman-, war'gat gál he oonotká tákámle gaa idóóllá fuo, héetí úba hí hát af muumuranká af tuo. Yaalmitééllá in 'gírích ki hol ki geđuoká ubaa ke hol chiiratká méé 'deerneyye.

He ním ki afurká 4: 'Déé umééllá véer

Gál he oonotká af ta' gaal hí he veerít ubaa he hol ki dhaany war'gasamle ger gaa veero. Héetí yaalmit he tág taalka, gaal 'deemééllá sibilaam gaalí he ki verenoká gaa verenoká, hát káána nyésílgí gugudo gaalí ger gaa shashalat-ká. Yaalmitéél in gál he oonotká sibilaam he onisinye oonodho.

Hé ke mé ki liiletká in úba gáál kuol gaa chiirata, giri gál he oonotká sibilaam ke he ki verenoká egeet 'deem sibilaam ki verenoká.

Gál he oonotká af ta' giri gaal he totoyoká verenetká.

Hújích ke máádhat shiguoká

Ameeny hé war'gat gál he oonotká gaa ijoká kí ali kuo, hújích éyitaaka ke gáál shigia, ke gáál ki dha'gama, har gál he oonotká 'déé hót máá gónle ootoloká 'daalle ki taallá verenoká, héetí hé veereká alulle beḏisatka. Hújích ke gáál shie ke gáál ki dha'gasanallá, ál gaalí Koch hoḏuoká hí gaa ija, ubaa 'déé hót ke af gáá hogodho-, ke 'deem hirb yé gáá 'deḏuoká.

War'gat gaalí war'gam geer fafaatká úba he mé tiki'de ke hujich ki naasatká, giri gál he oonotká gaalí gaa fe'do-, gaal war'gasamlé lulle beete gaasam gaa veerká ubaa 'deem he hol af gaa fie-, veere hirboká ger fafuoká.

He onisiny chenká: Alođuđul ubaa aflé

'Daakany

Hééllá he onisiny a leđuđullé ubaa aflé he ki mama'da, giri he onisiny hé he me ki taaloká gaalí 'daalim gaalí af nee ki kokuo-, gaalí hogodho-, gaalí ki totoyó-, ubaa gaalí ki verenoká. 'Dee koony in gál he oonotká kas eiy 'deđi-cha, giri gaal fayam he maaloká đo mé ki egeet-, ubaa 'deeny aadh 'gas hol gaa nannuoká a tímle ubaa 'déé um farguogo-, gaalí onodhe-, aadh 'gas 'daalle ki talká. Af huogon ónyi, 'daa he ki talká he yaalmit gál he oonotká 'déé um góo il midhabká, hát 'dabaanká hogodho-, 'déé ma đu'duminyká. Gál he oonotká hí úba aadh 'gas 'déé um 'daalle ki talká hí to'dble veero. Gaal he totoyoká gál he oonotká hí 'deem heegesen hí auwl mán war'gat geer gaa ijoká hí hol naanuo ubaa 'déé um eiy naanasat. War'gat veerit in gál he oonotká war'gat mé gawká veeritle aadh 'gas ma egeen. Yaalmit ke he onisiny ubaa he onnon ke tág kokootká.

Yaalmit ke gálaat onisuoká ubaa gaalí ki oonotká tág koonylé

Ameeny hé gaalí gálaat onisuo ubaa ameeny hé ki oonotká hí yé gáá 'de'-deen he onisinyééllá 'daalle ki talká tág kog. Yaalmit he onisiny hí mé kí kokootká tág kog. Har máá gáál he onisuoká gaalí hegesetka, biyy hátlé đéém talká biyy met tág kog. Har he onisiny 'bíl geer gaalí gálaat gaa onisuoká gaalí gálaat gaa onisuoka, đo véer. Ameeny shoko'daam he onisiny kulich kinaalloká mé ki taal, ke gáál ki hegesetká tág kog.

A. Nee kog, he đueká hot

Hé ke táb 'dodhdheká alblé yé gáá 'de'deenká
War'gat gál he oonotká.

Gaasam eiytaaka gaasam war'gat gál he oonotká gaa iḍeká gaalí af 'dú fieká.

Aadh 'gas mé 'daa balaká.

War'gat 'basso-, gaalí rám tiyyaká toosonle gaa veereká.

War'gat 'basso-, gaalí 'guiyam warriet gaaveereká.

He ním erkobká1: Máá ko he oonisuoká hé hogodhoká hot

Gál he oonotká af ta'gaal hí hé hogotoká ko 'gar ká huogodho. Gál he oonotká af ta', gaal hí 'déé hírb tuochoká tuoyo. Gaal hé kinaal ekemey-oká, gáál 'dééb gaal hai 'déé umut 'daa aadh 'gas 'daalle ki talká hí góó il loḍuḍuleká ki huogodho, hát káána: 'doyye, aadh 'gas, burro, gelga. 'Deem éiytaaka aadh 'gas hol ki sietká úba af 'dú fa', hát káana kulich.

Hééllá gaalí yaalmit a'dumká hosot, gál he oonotká gáál mé tiki'd, he 'deeny hírib erkobká gaa ijoká hodheka, gálatí hí 'deeny hírib ki naamaká gaa ijoká hodho, he ḍueká gálatí hí gálatí álle ki ma'do hí hol el 'gii'gisat.

Gál he oonotká heeso, gaal hí 'deem guogo-, he war'gasamlé verenoká gaa onodheká veero.

Géécho ubaa he hol 'dú chiran in gál he oonotká fargogínt shigicha gaal hát af muumuranká hujich nannaa ubaa 'déé to'dbit máá gáál he oonisuoká hí tuoyoká, mú 'gar tooyo.

Hol kíáto in gáál toom ki 'deene, giri gál he oonotká hol el 'gi'gisat 'déé hírib hogodhoká.

He ním ki naamaká: Máá ko oonisuoká Áár af gaa éew.

Gál he oonotká af ta', gaal hí áár 'duo, he ḍueká hí atim áár gaa iḍo-, gaalí war'gat gál he oonotká gaa veereká hát 'dabaanká el gaa veero. Gaal hí

híríb ki naama-, gaarano gaa iðoká hát af tímiká hí onnow, giri máá he oonootká gaalí gaa fe'do-, gaalí hol af gaa egeetká. Gaal yaalmit af timiká hát 'dabaanká el gaa veereka, gaal af kinaalláka, kuolo he hol gaa chi'de.

Gál he oonootká géesh gaal hí áár gál hí 'daloká ubaa gál hí yiir gaa chichiratká ki 'duo. Yaalmitééllá in gál gáál 'daloká 'dúúw shigia ubaa hújích he gáál 'dú chichiratká gófle kaadhda.

(Álláka áár 'dog)

Hé ke 'dú yaalká

Heegesen affoká gaal ki heegeso. Heegesen affo-, gál he oonootká hegeseto-, gaalí hol ka nannuoká tág kog.

Hé nanasatká yaamitlé tág koot-,dha'ganoká

War'gat hujich hátlé ke nanaasatká ke gaa dha'gasan-, gál he oonootká tág kog, har yaalmitle he hogotoká gaalí hát 'daabaanká el gaa verenoká, hát káána: Guor af giri aadh 'gas a'dumká, ke seseenká.

B. Ebá ki hol geeyo

Hé ke táb 'dodhdheká alblé yé gáá 'de'deenká

- Adh 'gas 'bíl geer gaa talká.
- Gaasam alođuđul aadh 'gasoká ubaa af giri he makartaká
- War'gat 'basso gaalí 'deem farguogoká alođuđugul ubaa af giri ke gaa dha'gasanká.
- War'gasam gíí'dis gaalí 'déé um gaalí in gaa hiteká hí gaa 'gieká.
- Ár gaal af mákartaká mé ki yaalká.

He ním erkobká

Máá he oonotká af ta', mu hé ár war'gat gál he oonootká gaa iðoká 'duo.

Gáál góó il aarietká shísh gaal hí áár af burnaiyká ki 'daaraan.

ÁR RÁM TIIYYAKÁ

Kúlích erká,

Kúlích ki naamaká,

Kúlích ki seḏeká,

Kúlích ki afurká,

Kúlích ki chenká,

Kúlích ki leká,

Kúlích ki tiyyaká.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká af ta', gaal hí gaasam yaalmisamle hol geeyo, gaasam hé gaasam gaa 'gieká hí ká wuogodho, héetí hí aloḏuḏugul 'guiyamle naama-, gaalí hújích gaa nannuo-, gaasam gáá argisiéllá wuogodho. Gaasam gaalí kashiéllá 'déé heegesennééllá, gáál heegeso.

A. Meete argiyya?

B. Aleḏuḏugul afeeloká gálaat meete he tág nannaa?

Gáál taalle heegeso gáál hí ko hellé argeká ko hát 'dabaanká ki 'daakanyo. Állá ká 'doyyeka, gáál 'deenylé hol ká naanuoká lulle met gaa éew, giri gál he oonotká 'déé um he onnonnééllá gaa onodheká góó ille hí hol 'dú gáá naanaat.

Gál he oonotká, gállé sáa-, 'deem hol ka nannuoká hí far 'dú guogoká, gáál taalle af láá kog, hí laaḏaan. Gáál hát 'dabaanká af tááta', gaal har úba káána ko hol 'du gáá nieká tágle muuminya. Gál he oonotká hí yaalmit, he nee ki kokuoká, he 'déé ki hogodhoká, he eiy ki nannasatká ubaa 'daalim he

hújichallá ki nannatká 'guo, hí eekemeyo. Gál he oonotká, yaalmisam he gaasam gaa arge-, he hol ki geđuoká, in gééchole ubaa hol chiranle, hí far ki googoyyo. Gál he oonotká, yaamisam hújích gaasam tág gaa 'de'deenká dha'gasan ubaa kakassoka, in kas guđo-, ke ki taawuoká ubaa ke hé gaa 'gier'gereká ke he eiy ki nannuoká, hí far googoyyo.

Gál he oonotká yaalmisam he 'déé hót vereno-, ubaa he gaasam gaalí ka veereká fayamle hélle 'daakayo-, eiy naannuoká, in gál he oonotká he onnonle hí far ki googoyyo.

Hujich nímmallá in PCI fargoogoycho-, gál he oonotká gééchole 'duuw k McKayya.

He ním ki seḏeká: 3

Máa he oonotká af ta', gaal hí ár gaalí he kí mu'de-, alođuḏugul 'guiyam hí naama ki shíéllá 'duo.

Ár gaalí he ki mu'deká lulle hátle yaalká, hát gaaroká túósh, ubaa hát burnaiy-, ke áiy gáá nanuo-, áiy gaa náána, giri gál he oonotká hí chiirat-, ḏo hí ál 'job-, hí af gaa egeetká.

(Ár gaalí he ki mu'de, alođuḏugul 'guiyamle gaalí ka shíéllá túósh).

Gál he oonotká af ta', gaal hí hát gál 'bíl ger tiki'deká, hí hát nannamaká, ubaa hí hát taataká 'duo. Gál he oonotká hash, gaal áár 'daraanká hí he ekeny áár ki talká eekeset.

Gál he oonotká af guogoká yaalmitle hát gáál ma 'gormisinyká ekeyyíe, giri hí gáál haadicha gaal ár gaalí he kí mu'deká 'daraan-, ameenylé ki 'de'deenká ki 'deenká. Gál he oonotká gálle he ál jób gaa chichiratká, 'daab

kuun gál giri aadh 'gas egeetká gar seseenoká, iin hash hí ár gaalí he kí mu'de-, war'gát gaa veereká hí hol oonisuo. 'Daalim gál he oonotká hí he onisinyééllá gaa oonotká he hát káána, tuony ubaa góó il ke hogodhoká.

Gál he oonotká yaalmit he The learners will develop the core competency of self-efficacy as Yaalmit giri gál he oonotká hí hát 'dabaanká ár gaalí he kí mu'deká, hát gál 'bil hí tiki'deká 'daraan, hí hát nannamaká 'daraanká ubaa hí hát taataká 'daraanká in gál he oonotká hí hol ki chii'da 'duuwle hođita.

Hújich ke máádhat shie muí nannuoká

Gílaf ke hujich ki nanasatká af lođuđullé.

War'gat hujich hátlé gaalí nannasatká gaalí gaa dha'gasanká tág kog, har gál he oonotká ár gaalí he kí mu'deká, hát 'dabaanká 'daraanka, ubaa 'déé umle hí gaa ijoká, góó íl midhabká ki 'daraanká ubaa ár gaalí he ki mu'deká 'déé umle chi'deka.

'Déé heegese affoká. Yaalmitééllá in hé ke 'dug 'dú nanaatká ke ki dha'gama.

C. Ebá kí tuoyo

Hé ke táb 'dodhdheká alblé yé gáá 'de'deenká

- Gaasam alođuđugul aadh 'gasle ubaa af giri 'guiyamietká.
- War'gat 'basso gaalí geer 'deem um fargogoká aleđuđugul aadh 'gas-soká ubaa af giri 'guiyamká 'gayyoká.
- Kulidh gaalí dhaay war'gasam gaalí veereká hí geer gaa ijoká
- War'gam gí'dis gaa 'déé gaa veerká.
- War'gasam.

He ním ki seḏeká: 'Déé umut tiki'd éew túósh

Gál he oonotká af ta' gaal hí 'déé um gaalí veereká ong'olich geer gaa shu-unat, hí tuoyo. 'Deem gaalí ong'olich fafuoká 'baal hí meet 'guiyam warrietká meetle 'guo. Gaal hí hát af muranká ubaa hát gál 'bíl hí tiki'deká héetí hí hát taataká he tuotoyo. Yaalmitééllá in gáál hol geecho oonisia ubaa gáál hol higilisia héetí PCI geecho 'dúwaká oonisia.

Gaal 'déé um gaalí hol 'gar totoyoká in gielmít 'duuwle kiimita.

He ním ki naamaká : 'Déé to'dbééllá tuoyíe.

Gál he oonotká af ta' gaal hí hát af hol af muumuranká ubaa hí hát taataká tuoyo. Gáál 'dú 'dé gaal hé hát 'dabaanká tuoyo, hai erb tuo'dbosiny. Gál dhaash gaal har hé tuoyká har heegesen hatallóóllá 'guoka:

Af máre ke rafama?

Af máre ke sugúl seeme?

Af máre ke ali kokosugúl af gaa kokoo ke é 'dú gaala?

Af máre ke nakabuono muu'da?

Oonon ke oonotká, gál he oonotká ke gogofsicha, giri gál af muumu'deká hurtle 'déé to'dbit gaa totoyo-, ubaa gállé hurt gaa ijoká hé gaa oonotká.

Gál PCI hol geecho 'dúwa-, ubaa hol gogofsuo-, ḏo gál he oonotká guof gaalí 'déé to'dbsie

He ním ki seḏeká: Awáách tuony

Gál he oonotká af ta' gách war'gat gál he oonotká gaa iḏoká helle húógot. Hééllá in war'gát erkob-, gaalí tuonyietká mé kí kootká cheedhe, in war'-gasam hí 'gar yiem ká 'de'deme. He ḏueká gál he oonotká af ta, gaal hí awaach gáá gagawká tuoyo. Awáách gaalí síbíl gaalí he gaa verenoká gaa veero he ḏueká he veerit kinaal síbíl hí gaa guuḏayyoká gaa kuo. Gál he

oonotká hé kinaal dhaay beeteka, hí heegesen gaalí hegesetká hí af hol ki naanuo ubaa heegesen hol ním irraam mánká hí veero. Yaalmit kaana síbilaam ger yiem gáá 'diyye-, sibilaam yé gáá 'de'deen-, ke a waacham met gawká gaa totoyoká. He mé ki talká 'duuwle hékú hosoteka, in máá he oonotká yiir gaa chii'da hujich ilish gaalí shie-, nannuoká, heesenle hol nannaa.

Hujich dhaany

War'gat gaalí gáál ki dha'gasanká ubaa Heegesen

Yaamit eiy taaka war'gatle ke egeet ke gál he oonotká 'daalim he ki totoyoká ki dha'gasanká he war'gat gaalí veereká ubaa he heegesen ke af gáá hogodhoká. Gál he oonotká heegesen awáách tuoyka hí hol ka nannuoká tág kog.

Hé ke hol 'gar veere ke dha'gasanká.

War'gat gaalí meet gaa veere gaalí gál he oonotká ki dha'gasan-, har gaal aadh 'gas hátlé hol ka eiyyeká heesenle hát 'dabaanká hol eiy gaa naateka.

Hé onisiny hátlé hol memetoká hol 'gar kóónylé.

War'gat gál he oonotká hátlé kas he ki totoyoká hátlé hol ká eiyyeká, hát 'dabaanká aargisichoká. 'Gierim met seḏ el gaa véer giri máá he oonotká ki dha'gasano mu hátlé 'déé um totoyoká eiy nanasatká hát káána: ('Déé um lulle tuonylé, 'déé um 'báá tiki'de, 'déé um irraam mánká tuonylé).

- i) Sugúl meetlé.
- ii) He argisiny ('daalím, gil óny, yaalmít, 'duuw 'dúwaká kimisanlé).
- iii) Máá he oonotká yaalmitlé he gaa argeká 'déé hótlé.
- iv) Gál he oonotká sírmale ubaa kílíchle.
- v) Máá gáál he oonisuoká ubaa kúlíchlé.
- vi) War'gat gogo máá he oonoká a'dab he ki onodheká yíé'dieká ubaa a'dab he hol gaa nadhe les ki 'doyká gaalí gaa verenoká

D. Ebá kǐ veero

Hé ke táb 'dodhdheká alblé yé gáá 'de'deenká

- 'Déé um gugudóká eiy 'gii'gídhish.
- 'galaam 'gorietká.
- War'gat gál gaalí oonisuoká hí he gaa verenetká.
- 'Déé to'db gaalí sibilaam ki 'ga'gasatká.
- He met lullé ke he onisiny ki oonotká.
- Gaasam aadh 'gasle ubaa aflé.
- Nyésílgí'basso-, gaalí geer gaa shasahalatká, ubaa síbíl basso-, ke hol gaa sisidho-, muuninyka, síbíl guḏo 'basso-, he hol 'gas ki siet-, é ger gaa 'gieká.

He onisiny erkobká

'Déé um gaalí ka veerééllá góó ille hoogodho, giri hí 'déé um hol ká eiyye-, 'daa aloḏuḏugul aadh 'gaská ubaa af giri 'guiyamká gaalí yé kǐ 'deḏuoká. Gál he oonotká af ta', gaal hí hé argoká hí hol geeyo. Heegesen hí hé ki taawuo-, ke táb 'do'doot-, tá ke he hol gaa nannuoká. Heegesen hí gáá gaanayyo, ubaa hí 'déé um af gaa hauw mánká onnoyo. Gál he oonotká af ta' gaal hí 'déé um 'góo il ki veereká hí 'deem farguogo-, aleḏuḏul ubaa aadh 'gas hol ki sietká tág kuo, hát káána, burro, ír. Hééllá ekemeychoká 'déé um 'góo il hí taataká mé ká 'gap, giri 'déé um ki verenoká, hát káána: B-á-s

War'gasam gaalí hol af met gáá fieká ál gaalí hujichaamle gaa nannuo-, ubaa 'déé hót 'daa aadh 'gas ubaa a loḏuḏul afle 'daalle ki taalloká ki 'dan. Ebá kǐ 'déé umééllá hát taataká kǐ hol af faafuo-, kǐ 'déé hó yé gáá 'deeyo. Gál he oonotká af ta', gaal hí hát af muumuranká hí 'déé um hol af faafuo hí 'déé hót yé gáá 'deeyo, aalé waaseeloká hát taataká hí ká nuu.

Tawuny kidhídhíá, ḏálím in hol ki ními , kimisan ubaa 'daalim gillo ke yé ka 'deḏuoká. Gál he oonotká 'daab he 'déé um hol fafuoká 'góó il yé ka 'deḏuoká ubaa 'déé um gaa láka kidhím ki eebisat-, ubaa he in hol ki nannuoká. Hujich hol 'dú chirano-, in gál mé hí tiki'deká 'dúúw shigicha.

He ním ki naamaká

Gál he oonotká af ta' gaal hí 'déé um gaalí shie, aadh 'gas 'daalle ki taallo-, rám tiiyaká, ubaa 'guiyam, tá waram. Gáál af ta'gaal hé tákámle he eiy naa-sat hai hol heesen.

'Déé hót mé gáá gagaw-, ma ḏûnyká, giri aadh 'gas rám tiiyya, 'guiyam tá ubaa waram gaalí gál he oonotká gaa ki eeyká.

Gáál hát taataká hí war'gat tuoyo, ubaa hí tuony áíy gáá nanuo, 'jíg hí 'déém 'duuw 'dúwa alb eiy iḏoká faafuo. Gál he oonotká af ta'hát 'dabaanká tág na'hí 'déé umut cheet.' Gál he oonotká af ta' hí 'déé um 'góó il 'dérká ki tuoyo.

Gál he oonoot-, he veerít hí far 'dú guogiyoka, hát taataká af gaa véer, af 'daab giri gál he veerí hí ki eefiyoká hujich verenetká . Gál he oonotká 'déé um éytaaka af 'dú fa', hí veeret, hátlé gál gálatía he ma béésenká. 'Déé um gaalí verenetká hí 'dáb gáál kasle onoyyo, hí aadh 'gas ubaa waram hol 'gas ki siet.

He onisinyéállá hellé súm 'dúwaká he máádhat hol silinylé hol 'dú ki óg-, 'daa giri 'déé hót muí hol naanuo-, ke alb fafuoká. Húgúm midhabká gál he oonotká yé hai gaa 'deenne 'daa giri gaal 'deem alb fafuoká gállé hí lag ijoká hujichamle ma ki fujiminyká. Gál he oonotká af ta', gaal hí 'déé um vee'deká ubaa gál hí 'daloká hol 'gar dhaayo.

He ním ki seḏeká

'Deem gaalí hol onisinyééllá gaa onisieká 'daa giri hátlé ke ma véérenká hújíchle ka dháash.

veeritiká lulle 'guo. Gáál he táb ki gáá gat gaal hí hát banká loḏuḏugul yíéḏuo. 'Déé um chen gaalí gál he oonotká shieká gáál géesh. 'Déé góó il 'dérká nogúóllá ki túósh tág geḏi hol 'dug gáá nú. Ál gaa 'gereká gáál yiir gaa chíro gaal hí 'déé um tákámle veeret.

'Déé um chen gaalí yé ka 'deey, aadh 'gas, rám tiyyaká, 'guoyam ubaa war-ram hol 'gar talká, shúúno 'déé um tág ki kog.

Gál he oonotká totom gaa sí dháash har gaal gál he onnon hí 'dú fargogiyoká hí hurt gaa ijoka. Gál he nóguóllá verenetká 'déé um iraaam mánká shísh, gál he veerit hí hauwl mánká 'déé um burnaiyká shísh. 'Déé um war'gat 'basiyyoká 'bíl onisinyká geerle ki 'dog, giri gaal hí hol oonisuoká. Gál he oonotká yiir gaa chíro gaal hí súm hol oonisuo. Gál he oonotká hí 'duuw giri he hujich ki onodheká hát giri hújíchle veereká sheelle aargisuo, 'daa giri hújíchle gaalí shieká ki beeteká.

Hol kian hát gaalí hol aargisuoká, he hújích gaalí hol 'gar naanie, álblé farguogoká gaalí hol yiir ki chí'deká. Gaal 'déé umlé vee'deká hí é 'dú eet hí gállé hí 'daleká af ki tuoyo.

Hé ke táb 'dodhdheká alblé yé gáá 'de'deenká

Yaalmit giri hát máá he oonotká gaalí ki dha'gasanká giri gaalí onisinyééllá

gaa fe'doká, heesen affoká, ubaa dhaany. War'gat 'dhaany gaalí veereká úba gaalí ki dhaayo. War'gat dhaany gaalí veereká, gaalí 'dú 'die, hát giri máá hí oonotká hát 'déé um ali fafuo-, 'déé um met hí 'deernet-, aadh 'gas ubaa war 'déé umle cheetká. War'gat gaalí war'gasam niginiká fafuoká úba gál he oonotká hí war'gasam gaalí af tuoyká ubaa hújích gaalí veere-, ěue ubaa hátle ma ěunyká gaalí faafaatká.

LIST CONTRIBUTORS

1. Prof. Elishiba Kimani - KICD
2. Jacqueline Onyango, OGW - KICD
3. Eunice Gachoka - KICD
4. Winrose Rono - KICD
5. Jonathan maranya - KICD
6. Anthony Maina Mbutu - KICD
7. Beatrice Kyule - KICD
8. Mr Paul Korie - BTL
9. Mr Benedict Nyingole - BTL
10. Mr Shadrack Aburya - National Museums of Kenya
11. Mr Lolim Kwanyang - Telesgaye Primary School
12. Ms Margaret Chumakan - Telesgaye Primary School
13. Mr Thomas Titiay - EI-bokoch Primary School
14. Ms Jackline Muthoni Mwangi - KICD
15. Josmary Ndambuki - KICD
16. Morris Makori - Illustrator